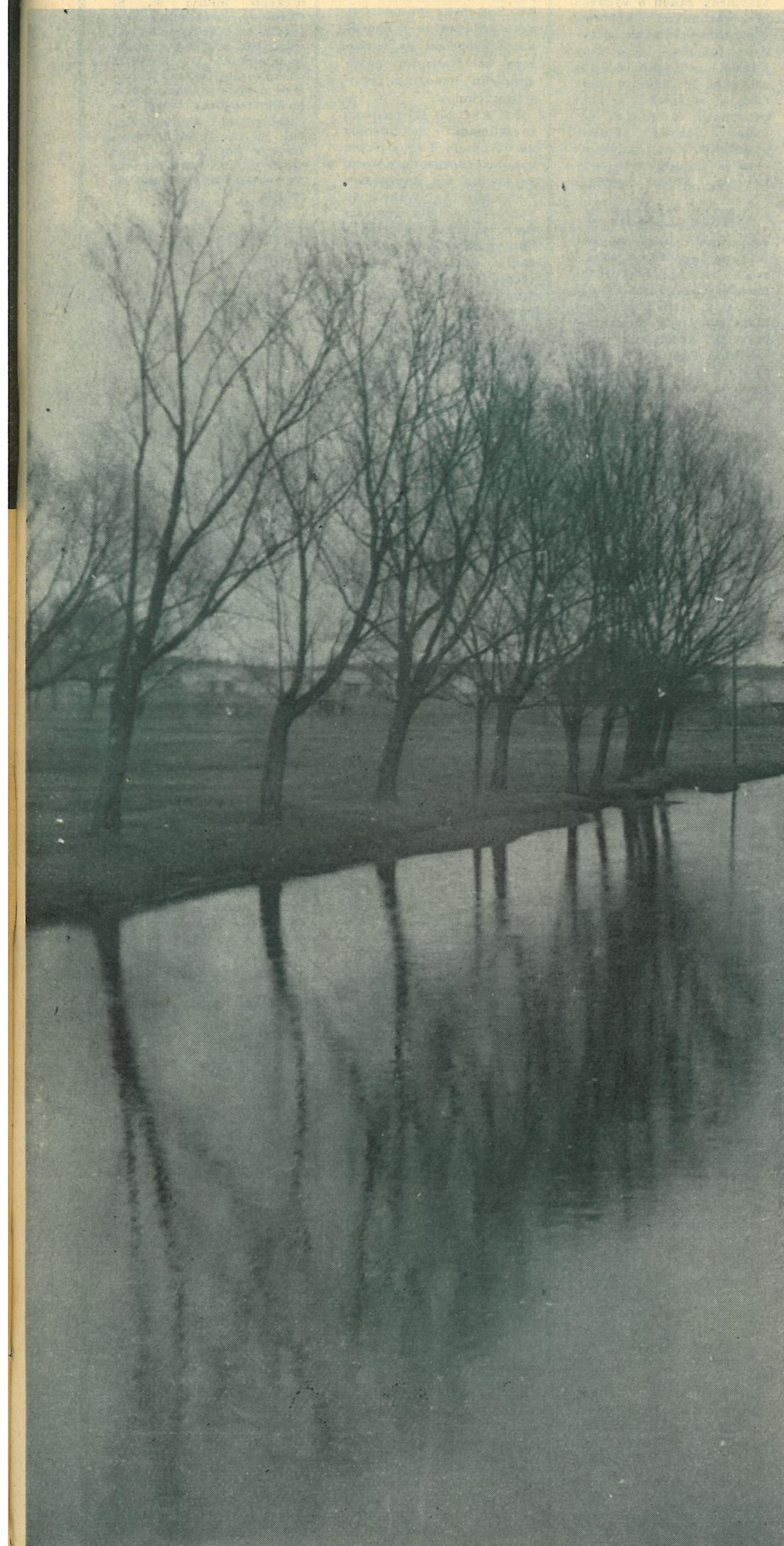

ŽIVOT

KULTURNÉ - SOCIALNÍ ČASOPIS

KWIECIEŃ — APRÍL — DUBEN — NR 4 — 1964 — CENA 1 ZŁ.

Astronomická obser-vatoř v Krakově podává prostřednictvím Polského rozhlasu tradiční signál času. Mechanicky se díváme na naše hodinky. Ačkoliv se někdy pozdí o jednu nebo dvě minuty, jsou dnes i levné i přesné natolik, že úplně postačí k soukromému použití. Dříve se měřilo čas jinými způsoby. Starožitní například zaznamenávali čas vodními hodinami. Tyto hodiny měly nejrůznější tvary i konstrukce a jejich princip spočíval v tom, že z jedné nádoby voda v pravidelných intervalech kapala do nádoby druhé. Čas se odpočítával na měřítku. Na stejném principu byly založeny hodiny přesýpací, zvané klepsydrou. Přesýpací hodiny jsou výmyslem středověkým. Avšak ještě dnes se podle takových hodin vaří například vajíčka. Suchý písek se úzkou šíří sype z jedné nádoby do druhé. Průřez šíje a množství písku rozhodovalo o časovém údobí, jehož bylo zapotřebí k vyprázdnění jedné nádoby. Tyto hodiny potřebovaly „strážného anděla“, který je v dané chvíli převracer. Dále známe ještě sluneční hodiny. Dodnes zdobí některé parky. Tyto hodiny ukazují skutečný sluneční čas podle směru stínu vrha-ného na ciferník střelkou, upevněnou směrem rovnolehlým s osou zeměkoule. Abychom mohli zjistit čas podle této hodin, musí být rozhodně sluneční den a musíme umět odečíst správný čas daného zemského pásu.

Naše náramkové hodinky, budík a hodiny nástenné jsou hodinami kyvadlovými — dnes nejrozšířenější. Nejpřesnějšími hodinami jsou hodiny křemíkové. Jejich principem je trvalé chvění křemíku, které se mění na impulsy elektrické, posunující rucičky hodin. Takové nejpřesnější hodiny vlastní, krom jiných, Hlavní úřad měr ve Varšavě a také prostřednictvím Polského rozhlasu podává každou hodinu přesný signál času. Díváme se na naše ho-

dinky, abychom nepřišli pozdě do práce nebo na schůzku, abychom zavážení připravili oběd. Tyto přesné rádiové signály mají velký hospodářský význam. Zádná loď ani letadlo by prostě nemohly existovat bez takového přesného času. Čas určuje správný směr, start i přibytí do přístavu. Existuje zvláštní mezinárodní systém časových signálů a také systém signálů jednotlivých států, jež musí znát navigátori.

Jak tedy měříme čas? Ideálním měřidlem času by bylo zavěšené kyvadlo, pohybující se v prostředí bez odporu a bez tření. Pohyb kyvadla by určoval období opakující se ve stejných časových intervalech. Provedení dokonce jen jednoho takového kyvadla je prakticky nemožné. A proto pro všeobecná pravidla měření času byly určeny

49 minut a 12 vteřin, činí 26 vteřin. Myslíme tím samozřejmě náš kalendář gregoriánský, který pochází od papeže Řehoře XIII. z roku 1582. Asi za tři tisíce let bude tento šestadvacetivteřinový rozdíl činit jeden necelý den. Rozhodně tedy jednotka času, jíž je rok, není tak přesná, jak bychom si představovali, ale rok a s ním spojený kalendář to je už jiné téma.

Vratme se k našim hodinkám... Když piši tato slova ukazují na 12. hodinu. Z rádia zní znělka — hejnał — trubače z Mariánské věže. A v tomto okamžiku je v Japonsku 20.00. Můj japonský redakční kolega zasedá k večeři a já jsem ještě nedl oběd. Čas je tedy tentýž, avšak hodiny a část dne jsou jiné. Náš polský (zimní) čas je časem středoevropského pásu. Mezi ním a časem univerzálním je rozdíl. Univerzální čas je ten, jež podává Greenwich, město v blízkosti Londýna, jímž prochází nultý poledník od něhož se počítá čas na naší zeměkouli. Zeměkoule byla rozdělena (pro usnadnění) na pásy, obsahující větší části povrchu naší planety. Tato časová pásmata se vyznačují časovým rozdílem plných hodin nebo půlhodin.

Necítíme potřebu zamýšlet se nad tím, kolik je hodin v této chvíli např. ve Spojených státech. Avšak při rychlém cestování moderními letadly, pokonávaje značné vzdálenosti za krátkou dobu, nejednou musíme nastavit naše hodinky novovo, posunout rucičky dopředu nebo dozadu. A jestliže bychom během této cesty přeletěli poledník odpovídající našemu nultému, tedy 180° , mohli bychom získat nebo ztratit jeden celý den, podle směru našeho letu.

Takový čas jak my v Polsku zimní, má současně Itálie, Tunis, Kamerun a Kongo. Polský letní čas je shodný s časem Turecka, Izraele, Jihoafrické unie. Je to čas východoevropský.

ODLOT ZEGARÓW

Kiedy Nowy Rok się żegna ze Starym,
odlatują w przyszłość zegary.
Odlatują tykającym stadom
na brązowych skrzydłach wahadeli.

Nie żegnają się z niczym i z nikim,
żeby próżno chwil nie mitrężyć.
Lecą, gnane niepokojem sprężyn —
te z kukułką, kieszonkowe i budzik.

To zagrają pożegnalny kurant,
to znów z wyżyn spiesznej wędrówki
ronią niby świecące pióra
małe, duże i średnie wskazówki.

Odfruwają do nowych gniazd,
na wiadome kalendarzem leżą —
a za nimi odpływa czas,
odmierzony przez dwanaście uderzeń.

JOANNA KULMOWA

SPOLUPRÁCA

Dátum dania do prevádzky prvej československej atómovej elektrárne, ktorú súčasne budujú na Slovensku (viď foto) bude pre budúce pokolenia tak významným dátumom akým pre súčasnú generáciu je rok 1348, dátum vzniku v Prahe prvej univerzity, ktorá bola zároveň prvou v strednej Európe. Zpráva o stavbe v Československu prvej atómovej elektrárne je dôležitou udalosťou. Ale predsa je len jedným ohníkom v dlhej řadze výdobytkov politických, ekonomických a sociálnych, ktoré behom 20. rokov od oslobodenia ČSSR dosiahli národy Československa. Tieto úspechy upevnené a naďalej rozvíjané pod vedením Komunistickej strany Československa zahrnujú všetky obory verejného a osobného života a všetkých obyvateľov ČSSR.

Poľsko a Československo spája trvalé priateľstvo a bratska spolupráca. Táto spolupráca je všeobecná a zahrnuje najrôznejšie otázky. Jednou z nich je spolupráca hospodárska a vedecko-technická stváraná a realizovaná našimi susednými krajinami v rámci Rady vzájomnej hospodárskej pomoci. Stály zástupca Československa v RVHP námestok ministerského predsedu ČSSR — Otokar Šimůnek oboznámi polskú verejnosc s aktuálnym stavom ekonomickej spolupráce medzi našimi krajinami. Dozvedeli sme sa, že výmena tovarov stále stúpa a siaha už 2,5 miliard korún. V porovnaní s rokom 1956 export strojov z Poľska do ČSSR vzrástol do roku 1962 až jedenásťnosobne. Import strojov z ČSSR stúpol v tomto období 2,2 násobne. Úspešne sa rozvíja spolupráca v obore surovín, najmä v rozvoji dobyvania a spracovávania poľskej sýry, medi a uhlia. Činnosť poľsko-československých projekčných kancelárií pre nákladné automobile a traktory to je „dobrá práca“ — povedal námestok min. predsedu Šimůnek — a oznánil, že je už vypracovaná konštrukcia 8 tonového nákladného automobilu určeného do výroby v Poľsku a Československu. Tento rok ekonomisti obidvoch krajín sústredujú úsilie na vypracovanie perspektív ďalšieho rozvoja vzájomných ekonomických stykov na obdobie od 1966 do 1970 roku.

Výhody tejto obojstrannej ekonomickej spolupráce sú veľké. Přičinajú sa k zvýšovaniu blahobytu v našich krajinach ako aj znásobovaní sily celého socialistického tábora. Preto na základe doterajších skúseností môže sa už teraz postaviť veľmi priaznivý horoskop pre rozvoj poľsko-československých stykov. Pri príležitosti sviatku oslobodenia bratskej Československej socialistickej republiky (9.V.) pripomenu sme len fragment jedného aspektu — ekonomickej spolupráce, predsa jestvuje a veľmi priaznivo sa rozvíja celý veľký front spolupráce napr. v obore kultúry, vedy atď. Do neho musíme tiež započiat početné osobné styky nadviazané v rámci turistickej konvencie, ktorá má už úplne každodenný charakter a ktorá — čo je najdôležitejšie — najviac zbližuje ľudí obývajúcich obidve strany Tatier a Karpátov.

A toto sú bližšie podrobnosti o stavbe atómovej elektrárne v ČSSR. Vzniká v Jaslovských Bohuniciach (Južné Slovensko). Celú zimu, dokonca v najväčších mrazoch neprestavali bežné práce, pokračovalo sa v nich dokonca na tri smeny. Súčasne pracovné brigády vznášajú centrálnu časť budovy elektrárne. Jej stometrový komín buduje sa pri použití pohyblivého šafovania z dosáku. Práve takéto šafovanie dovoluje dobre ohrevanie pracovnej plošiny.

Montáž hlavných technologických zariadení prvej atómovej elektrárne ČSSR započne sa v septembri t.r. Zanedlho elektráreň v Jaslovských Bohuniciach začne dodávať „atómový prúd“ — ešte jeden úspech našich južných susedov.

V turistických prúvodcích se píše, že v této zemi bydlí blondíni s modrýma očima. Dále se v nich turistům doporučuje, aby navštěvovali tu-to zemi v měsících letních — v červenci a srpnu. Hlavně proto, že v té době v severní části země lze pozorovat zvláštní úkaz. Slunce totiž vůbec nezapadá. Pouze se přemísťuje nad obzorem. Neexistuje zde noc v našem evropském pojetí. Průvodci se také nakonec zmíňují o sauně. Nyní tedy víme, že touto zemí je Suomen Tasavaltia neboli Finsko.

Sauna je finská lázeň. Její hygienický a zdravotní význam je známý. Z tohoto důvodu v této zemi tak zevšeobecněla. V každém domu, a určitě v každém druhém, můžeme uvidět saunu. Zpravidla je to dřevěná stavba, skládající se z oblékárny a vlastní lázně. V lázní se rozpalují ve zvláštní peci kameny, které jsou polévány vodou. Tím způsobem vzniká mnoho páry a také značně vysoká teplota prostředí. Rozpařené tělo je „bičováno“ svazky větvíček, aby se ještě víc povzbudil krevní oběh. Po takovém koupeli má člověk pocit lehkosti a svěžestí. Za účelem dokonalejší působnosti na udržení dobré kondice a zdraví se doporučuje střídavé vybíhání naho na sníh nebo koupel v ledové vodě. Všichni, kdo zkusili finskou saunu, započítávají ji mezi nejnádhernější formy relaxu. Avšak Finsko neznamená pouze kouzlo sauny.

V Homérovsém Recku si predstavovali, že svět se už končí u Finska. Tehdy ještě tato krásná země, nazývaná zemí tisíce jezer, byla neznáma. Toto pojmenování neodpovídá však skutečnosti, neboť jezer je několik desítek tisíc. Tvoří celý vodní systém a značně ovlivňují hospodářství této země. Opravdu nesmírným bohatstvím je tzv. „zelené zlato“ neboli lesy. Zahnuji až 70 procent povrchu země a dodávají suroviny dřevařskému a papírenskému průmyslu, které jsou neobvykle rozsáhlé.

Finsko, ktoré zasahuje svým jižním cípem k Baltskému moři a severním až k polárnemu kruhu, má samozrejme různorodé klima a různé položení geografické. Úrodnější půda se nachází v jižní části země. Zde se tedy rozvíjí zemědělství.

Naopak v centru a západní části země je vegetace ztížena a rozvíjí se tedy pěstování dobytka a lesní hospodářství. A na severu, v Laponsku, pod sluncem, svítícím neustále přes celé léto, šumí jedině a pouze lesy a můžeme se zde setkat se soby. Mapa této země konečně zobrazuje tuto situaci. Značné zahuštění měst na jihu a postupně stále řidší založení směrem k severu, vyúsťuje v rozlehle sněžné planiny severního polárního kruhu.

ZEMĚ „ZELENÉHO ZLATA“

Pozorování z Finska to je zjištění ustupování rozdílu mezi městem a vesnicí. Tento proces probíhá oboustranně a nachází obzvláště příznivé oblastní podmínky. Město se tedy snaží o pokud možná nejúžší spojení s okolní přírodou. Vesnice opět vstřebává výmožnosti městské civilizace. Samozřejmě tento proces není ještě všeobecný: jinak vypadá v bohatých oblastech této země, jinak na území s drsnějším podnebím. Neméně je to tendence, která stojí za povšimnutí. Artur Hajnicz takto píše v „Žyciu Warszawy“ o finské vesnici: „Na první pohled nás v této „vesnici“ překvapí velké autobusové nádraží, krásná a moderní benzínová stanice, překvapující svými štíhlými architektonickými strukturami kostely, knihovny a veřejné budovy... Uvnitř domu, který jsme navštívili, ohromuje nejenom čistota ale také moderní zařízení, vyroběné konečně na místě... To vše lze vysvětlit pouze jediným způsobem — zprůmyslnění vesnice“. Autor však dále

vysvětuje, že ona vesnice, již si prohlíželi, je obcí, skládající se z několikanácti osad celkem se 17 tisíci obyvateli a rozkládající se na území nad tisíc čtverečních kilometrů. Tak tedy administrativní situace působí na charakter takového obce, která je ve skutečnosti půl vesnice, půl městem. Finsko je ctižádostivé, na každém úseku. A jeho turistické hodnoty obzvláště podporují rozvoj celých oblastí země.

Trochu historie. Finská republika je obydlená pouze nemnoha obyvateli Švédy (9%) a Laponci (5%). Ale mnoho lidí mluví švédským jazykem, který do XX. století jak známo, bylo Finsko poraženo Švédy. O území Finska bylo svedeno mnoho vojen mezi Švédskem a carským Ruskem, které teprve v roce 1809 obsadilo celou tu to zemi. Teprve po Rájnové revoluci vytvořili si Finové nezávislý stát.

Polsko a Finsko spojují přátelské poměry. Znamenáváme stále intenzívnejší rozvoj obchodního obratu. V tomto roce se zvýší opět o dalších 10% a dosáhne sumy asi 50 miliónů dolarů.

S čím obchody? Kromě uhlí dodáváme Finsku výrobky chemické prostředky, různé výrobky zemědělské a potravinářské, textil a investiční zařízení. Z Finska dovážíme celulózu papírníkovou a výskovou, dále měd ník, železné rudy, papír, kartón. Kromě toho dovážíme z Finska stroje a zařízení pro náš papírníkový průmysl a pro celulózky.

Vedle obchodních styků rozvíjejí se velmi hezký také jiná odvětví spolupráce. Například kontakty jednotlivých měst (Lodž — Tempere, Toruň — Haemeulinna, Gdańsk — Turku), které se vyznačují podobnou ekonomickou strukturou. Také polská kultura nachází ve Finsku mnoho nadšených příznivců, tak jako v Polsku kultura finská. Živé styky udržují společenské organizace, studentské a družstevní, obou států, které si vyměňují své zkušenosti. Mnohostrannou působností v rozvoji přátelských styků mezi našimi státy se mohou pochlubit bratrské organizace — Společnost polsko-finského přátelství v Polsku a ve Finsku opět Společnost finsko-polská.

VO VÝROČIE

NOVÉHO

VÝBORU

Zas sa vraciame do Niedzice. Nie je to náhodou, alebo z nedostatku iných tém, ale preto, lebo táto spišská dedinka má ambície a konkrétny výsledky týchto ambícií. Písali sme o tom v článku „Keby všade...“ (vo februárovom čísle Života na str. 9). Citujeme z tohto článku to, čo vrvale o mládeži Stanislav Stec — tajomník Miestnej straničkej organizácie:

„Miestna skupina ZMW vlastnými prostriedkami zorganizovala klubovňu v bývalej školskej budove, k zariadeniu ktorej pricinila sa tiež Miestna skupina Československej kultúrnej spoločnosti. Tu na, v tejto spoločnej klubovni sa sústreduje kultúrny život našej dediny, sú organizované večierky rôzneho druhu, nachádzajú sa klubové hry, vystupujú ochotnícke divadelné krúžky.“

Môžeme povedať, že v našej dedine vôbec nemáme prípady chuliganstva o ktorých v poslednom čase tak veľa čítame. Je to zásluha rodičov, mládežníckych organizácií a samotnej mládeže.“

Problém mládeže je tuna len zdôraznený; je len fragmentom početných úspechov obce. Ale tento fragment je zaujímavý a poučný, má svoje dejiny a okrem spomínaného lesku, tiež tiene, s ktorými sa borí mládež. V jednom z listov, ktorý prišiel do redakcie čítame: „My mladí hrnieme sa k všetkému, horlime pre rôzne iniciatívy, ale očakávame tiež pomoc od dospelých.“ O akú pomoc sa jedná, má mládež právo sa jej domáhať?

KONKRÉTNI ĽUDIA — KONKRÉTNA PRÁCA

Je možné, že behom uplynulých rokov, boli s touto mládežou menešie starosti. Jestvovala v Niedzici — tak ako aj teraz — Miestna skupina Svazu dedinskej mládeže. Ale jestvovala — ako sa to hovorí na papieri. Neprevádzali činnosť, preto ani nemali potreby. Výročna zpráva z tamtého obdobia ukažuje stav členov 27. To je všetko, čo sa dá vyhľadať zo spisov, počít a prečítať v listoch. Nový, súčasný výbor MS, zvolený 15. januára 1963 roku, ktorého členmi sú Andrzej Wnętrzak — predsedá, Józef Frącz — podpredseda, Wendelin Adamczyk — tajomník, spôsobili spolu s mládežou to, že horeuvevedená mienka súdr. Steca je prave taká a nie iná. Počet členov organizácie zvýšil sa na 48 členov, v tom 20 dievčat.

Zdvojnásobenie počtu členov organizácie nebolo mechanické. Lebo výbor uviedol do pohybu prostriedky, ktoré pritiahlí mládež.

MAGNETOM — KULTÚRNY ŽIVOT

Ked' sneh zahali spišskú zem, ked' od mrazu praskajú veraje a deň je dvakrát kratší ako noc, vtedy pred každým mladým človekom týci sa problém, čo robiť s nadbytokom volného času. A ked' niekdo vymyslí recept na túto všeobecnú otázku, trafi do cieľa. Nový výbor ZMW v Niedzici, ktorý nedávno slávil prvé výročie svojho zvolenia, nestrelil chybne, ked' započal svoju činnosť od organizovania kultúrneho života na dedine.

Lahko je dnes o tomto rozprávať, ked' jestvuje klubovňa, otvorená, štyrikrát do týždňa. Ked' v tejto klubovni sú stolíky, a stoličky, je rádio, gramofón a dokonca luster so žiarovkami a záclony na oblokoch. A poštový doručovateľ pri-

náša pravidelné balík čerstvých časopisov. Pred rokom, keď ešte nič nebolo, dokonca ani steny neboli namaľované, radili sa ako z miestneho rozhýbať kultúrny život. Dobré ujovia odrazu neboli najdení, ale bič z piesku urobili. Tri zábavy priniesli zisky, potrebné na otvorenie klubovne.

Miestna skupina Československej kultúrnej spoločnosti, vidiac aktivity mládeže, prvá poskytla pomoc, dala rádio, gramofónový amplión a dvadsať stoličiek. GS z Lapsz Nižnych určil 200 zlôtých na záclony a obrusy, málo, ale predsa niečo.

A teraz mládež štyrikrát do týždňa zhromažduje sa v klubovni. Znejú zvuky harmoniky. Točia sa boje na šachovniach. Sú tiež umelecké programy a samořejme tance. Vedúcom klubovne je kol. Adamczyk.

DEDO MRÁZ S PRACOVNÝM ÚVÄZKOM

Deň, v ktorom klubovňa má byť činna, Adamczyk dlho pred označenou hodinou otvára jej dveraje. Kúri v kachliach... S úhlom sú fažkosti, staré kachle preberajú. Preto pri väčšom mraze klimatická zmena programu „Dnes sa tančuje, lebo nemáme uhlie!“ A predsa je čudné, že v takej Niedzici nepri-delia mládeži dostačne množstvo kúriva pre klubovňu. A práve tuna strečávame sa s tými tieňmi o ktorých určite vie, aj mestný nár. výbor. Je dobré, že v Niedzici nie sú chuligáni, ale nie je dobré, že pre klubovňu nie je uhlie, že sa nemôže najsť nejaký skromný paušál pre vedúceho klubovne.

Mýlil by sa ten, ktorý by v nízkom plate staleho zamestnanca klubovne videl len zárobok pre jedného človeka. Záleženosť vypadá iná. Vedúci klubovne s pracovným úväzkom je človekom, ktorému sa môže všetko sveriť, v súhlase s predpismi. Napríklad súdr. Stec rád dá klubovňu do užívania televízor, ale pod podmienkou, že musí byť vedúci klubovne s pracovným úväzkom. Lebo vtedy je záruká, že on z titulu plnej funkcie musí byť aj hmotne zodpovedný. Vedúci klubovne, ktorý len verejne pracuje aj keby takúto záruku dal, nemala by právne následky.

Nejedná sa však o nomenklačné opletačky. Jedná sa o skutočnosť a zdravý rozum. Mládež sa dusí v doterajšej miestnosti, pritesnej a nepohodlnnej. Mládež už má vyhliadnutú a vybavenú väčšiu miestnosť. Mládež dokázala, že vie spoločenský oracovať a budeť nad rozvojom kultúrneho života. Preto je treba tejto mládeži pomôcť, tým viac, že neklade nadmerné požiadavky. Niedzica počíta 1.150 obyvateľov, 250 domov. Najdú sa asi hlavy, ktoré zaklopú kde je treba, aby našli skromné prostriedky na plat pre vedúceho klubovne.

Roľnícky krúžok, GS, GRN a iné organizácie mají byť ambície pomôcť niedzickej mládeži. A okres tiež, nemal by slubovať „vrabca na streche“, že snáď roku 1965 najdu sa fondy na vedúceho klubovne. A do roku 1965, miestna skupina ZMW a iní nie členovia — mladší a starší obyvatelia Niedzice — v určené dni, majú snáď navštievať klubovňu, v ktorej je miesto len pre 20 osôb? Takto asi nikto nemyslí.

MARIAN KAŠKIEWICZ

W obchodach jubileuszowego roku XX-lecia Polski Ludowej niepośredni udział mają organizacje młodzieżowe, m.in. Związek Harcerstwa Polskiego. Już od szeregu miesięcy przygotowuje się on do Zjazdu organizacji, który odbędzie się w Warszawie w dniach 3 — 5 kwietnia br. Zjazd ten będzie okazją do podsumowania dorobku 5 lat pracy organizacji i wytyczenia zadań na przyszłość mających na celu objęcie pracą w szeregach ZHP 2 mln młodzieży. Jak wiadomo ZHP prowadzi szeroką pracę wychowawczą wśród młodzieży. Naszych czytelników interesuje niewątpliwie najbardziej inicjatywa Komendy Chorągwi ZHP w Krakowie, która wspólnie z władzami terenowymi powiatu nowotarskiego podjęła ciekawą akcję aktywizacji regionu nowotarskiego. Ludność Orawy odpowiadała na nią podejmowaniem wielu cennych czynów społecznych dla uczczenia XX-lecia Polski Ludowej.

Na przysłowiowe pięć minut przed Zjazdem Redakcja nasza przeprowadziła wywiad z Naczelniczką Głównej Kwatery Związku Harcerstwa Polskiego, ZOFIAĄ ZAKRZEWSKĄ.

PRZED WALNYM ZJAZDEM ZHP

CELEM — 2 MILIONY...

REDAKCJA: W jaki sposób ZHP będzie realizował program obchodów XX-lecia PRL; jaki będzie udział organizacji w dziele dalszego wszechstronnego rozwoju naszej ojczyzny?

NACZ. Z. ZAKRZEWSKA: Program naszej organizacji jest już realizowany a jego założenia dotyczące znajomości dorobku minionego XX-lecia spotkały się z żywym oddzieleniem w drużynach harcerskich. Zależy nam głównie na pokazaniu zmian w życiu prostych ludzi, bo przecież socjalizm to nie tylko Nowa Huta, Płock czy Konin, to także drobne na pozór zmiany zachodzące w życiu nas wszystkich, sumujące się w końcu w ogrom zysków minionych dwudziestu lat. Cieszy więc nas szerokie podjęcie przez drużyny akcji prowadzenia kronik XX-lecia, które staną się kronikami przeobrażeń poszczególnych okolic i miejscowości naszego kraju.

Młodzież harcerska włączać się będzie nadal w szeroki front czynów społecznych. Będą to głównie prace dla własnych szkół, a więc wykonywanie pomocy naukowych dla szkoły, opieka starszych kolegów nad I-szo klasistami, pomoc młodzieży dojeżdżającej do szkół, dbałość o miejsce do nauki dla każdego — oto te elementy pracy, na które zwrócimy szczególną uwagę.

Podejmujemy na coraz szerszą skalę sprawy perspektyw zawodowych stojących przed młodzieżą. Chodzi nam przede wszystkim o ukazanie możliwości i potrzeby pracy na wsi dla wykształconych fachowców, uzbieranych w wiedzę zawodową.

Zwiększać będziemy nadal wkład harcerstwa w organizację wakacji i wolnego czasu dzieci młodzieży. Dotyczy to głównie środowisk wiejskich.

Na zbliżającym się Zjeździe ZHP będziemy się mogli pochwalić szerokim poparciem i zrozumieniem rodziców i nauczycieli dla naszej pracy będącej dowodem właściwego spełniania roli wychowawczej wśród młodzieży i dzieci. Dysponujemy licznymi przykładami społecznej działalności młodzieży, świadczącymi o wyrobionej chęci społecznego działania i dążenia do zmieniać życie na lepsze. Natomiast pogłębić musimy nasze oddziaływanie na młodzież, zwłaszcza w zakresie wychowania moralnego. Będziemy próbować większą wagę dać sprawy wszechstronnego rozwoju dziecka, np. przez samorzutnie rozwijające się życie kulturalne, sport masowy itp., do dostarzania dziecku w harcerstwie większego zasobu wiedzy o Polsce i świecie.

Mamy silne oparcie w stale rozwijającym się ruchu Przyjaciół Harcerstwa, będącym podstawą tak koniecznej współpracy z rodzicami, ze starszymi. Na Zjeździe dyskutować natomiast będziemy konieczność bliższej więzi z organizacjami młodzieży starszej: ZMS i ZMW. Chcielibyśmy przyczynić się do zwiększenia zainteresowania sprawami dziecka wśród członków tych organizacji.

REDAKCJA: Naszych czytelników interesuje bardzo jak Główna Kwatera Związku Harcerstwa Polskiego ocenia akcję prowadzoną przez Związek na Spiszu i na Orawie.

NACZ. Z. ZAKRZEWSKA: Podobnych akcji nasza organizacja prowadzi już kilka, głównie na terenach słabo rozwiniętych, tam gdzie ich rozwój w dużej mierze zależy od inicjatywy samych mieszkańców. Akcja Spisu i Orawy mieści się jak najbardziej w programie naszego działania a Chorągiew Krakowska potrafiła ten program wzmacnić o sprawy typowe dla terenu nowotarskiego.

Jestem przekonana, że jest to akcja niezwykle pozytywna dla ludności tego regionu, o czym zresztą świadczy jej serdeczny stosunek do tego co robią harcerze. Ma to przecież bardzo istotny wpływ na sprawy zgodnego współżycia tamtejszej ludności bez różnic narodowościowych. Młodzież z całego kraju ma natomiast świetną okazję do poznania piękna i bogatego folkloru Spisu i Orawy.

Dotychczasowe przykłady świadczą, że młodzież harcerska zyskała sobie zaufanie ludności, że znalazła z nią wspólny język. Udział harcerzy w czynach społecznych stał się dobrym przykładem dla tej ludności, pokazał jak wiele można zrobić własnymi siłami, wspólnym wysiłkiem.

Bałączką tej akcji jest sprawy higieny i urządzeń higieniczno-sanitarnych na terenie Spisu i Orawy. Nie chcielibyśmy z tego powodu likwidować obozów. Tutaj liczymy na pomoc mieszkańców i ich zrozumienie dla tych kłopotów. Każdy przecież wiele może zrobić na tym odcinku rozejrzawszy się dobrze po własnym podwórku.

Dziękując Naczelnicze Z. Zakrzewskiej za udzielenie wywiadu, Redakcja ma nadzieję, że zbliżający się okres letnich obozów na Spiszu i Orawie będzie pozytywny zarówno dla młodzieży harcerskiej jak i dla miejscowej ludności, od której młodzież oczekuje pomocy i zrozumienia dla apelu Nacz. Z. Zakrzewskiej.

(Rozmawiał: J. NOCUN)

FILMOVÁ FOTO-HÁDANKA

Herečku, ktorú vidíte na fotografii pozná skôr staršie pokolenie. Preto kvôli uľahčeniu uvádzame, že je dnes výbornou speváčkou a nedávno bola v Polsku.

Filmovú slávu jej priniesli filmy z medzivojnového obdobia „Modrý anjel“, „X-27“, „Allahová záhrada“ a iné. Pôvodom je Neňka ale hitlerovské zločiny prinutili ju požiať o americké štátne občianstvo.

Udaje jej priezvisko.

ROZLÚSTENIE: posielajte na adresu redakcie do 15.IV. 1964. Čakajú vás knižné odmeny.

ROZLÚSTENIE: filmové foto-hádanky z čís. 3/64.

Na fotografii mladá, ale už veľmi slávna sovietska herečka Tatiana Samoilova.

KNIŽNÉ ODMENY: obdržali:

N. Sobczyk — N. Sačz, St. Knapszky — Mikolów, A. Pa-niak — Jablonka.

OSTROV AFRODITY

Grécka mitológia káže nám veriť že bohyňou lásky tohto komplikovaného citu je Afrodita, Rimanmi pomenovaná cyperskou paníou, lebo Afrodita sa narodila na Cypru, presne povedané — vynorila sa z mornej peny pri brehoch tohto ostrova a zvedaví turisti môžu si dnes obezrať toto mesto nedaleko mesta Paphos. Voda je tunu neuveriteľný modrá, biele skaly vznášajú sa z kobaltovej hlbky a vlny triesiace sa o ne pokrývajú ju perlistou penou. Práve z tejto peny vynorila sa bohyňa Láska.

Dejiny nás učia, že v XIV. storočí pred našim letopočtom prišli na Cyprus Feniciania, ktorí našli tam už vysokú kultúru a ľud, ktorý hovoril jazykom nepatriacim k indo-európskej skupine. Po Feniciach prišli Gréci. Pred tisícom rokmi obyvatelia Cypru úplne sa asimilovali s Gréckmi, začali používať ich jazyk a celá ich odlišnosť — zmizla. Len roku 1872 bol objavený prvý pamätník cyperského písomníctva — tabuľa v starocyperskom jazyku a odtaľ pochádzajú veľmi skromné informácie o najdávnejších dejinach Cypru.

Zato ľahšie je vysvetlenie pomenovania ostrova. Toto pomenovanie súvisí s jeho bohatstvom, ktoré rozhodovalo o rozkvite Cypru a o jeho tragediach. Medzí — cyperský kov — aes cyprium, ako ho menovali storočitní, nachádza sa na Cypre vo veľkom množstve — je to najstaršie v dejinach sveta miestosť dobyvania tejto rudy — a práve ona príhľadovala osadníkov, kupcov a kráľov. Ležiaci pri vrátkach k Východu — Cyprus prežíval rôzne osudy, jeho dejiny sú bohaté a neobvyklé a rozprávajú o prechádzaní Cypru s jednej nadhvády pod druhu.

K zaujímavostam patrí o. i. fakt trojnasobného predaja ostrova. Jedna z týchto transakcií bola nelegálna, ale pričinila sa k založeniu dynastie kráľov Cypru.

A bolo takto. Anglický kráľ Richard Levovo srdce, ktorý v období svojich početných túlačiek spojených s križovými výpravami pristal na Cypru. 1191, predal ostrov za 100.000 kusov zlata rádu templárov a po niekoľkých mesiacoch, len za menšiu sumu, svojmu vazálovi francúzskemu rytierovi Guy de Lusignan, ktorý si dal titul kráľ Jeruzalema. Tri storočia vláda na Cypre dynastia Lusignanovcov, Cyprušania ju považovali za svoju rodinu a jej obdobie bolo zlatým

vekom v dejinach Cypru.

Po tretíkrát Cyprus predalo Veľkej Británii — Turecko, ktoré dobylo ostrov roku 1571. Vtedy sa započalo najsmutnejšie obdobie v dejinach ostrova. Byron pomenuje ho neskôr „ostrovom-mučeníkom“. Povstania proti okupantom boli krvavo tlmené. Turecké jarmo trvalo do r. 1878, keď Veľká Británia uzala ho za výhodnú základnú zabezpečujúcu Suezský prieplav a cestu do Indie. Zažiadala preto Cyprus od Turecka, ktoré v súvislosti s vojnou proti Rusku zadlžilo sa v Anglicku a odovzdalo ostrov verejteľovi ako zálohу. Rozhodnutie určite urychlila prítomnosť britskej flotily pod Konštantinopolem.

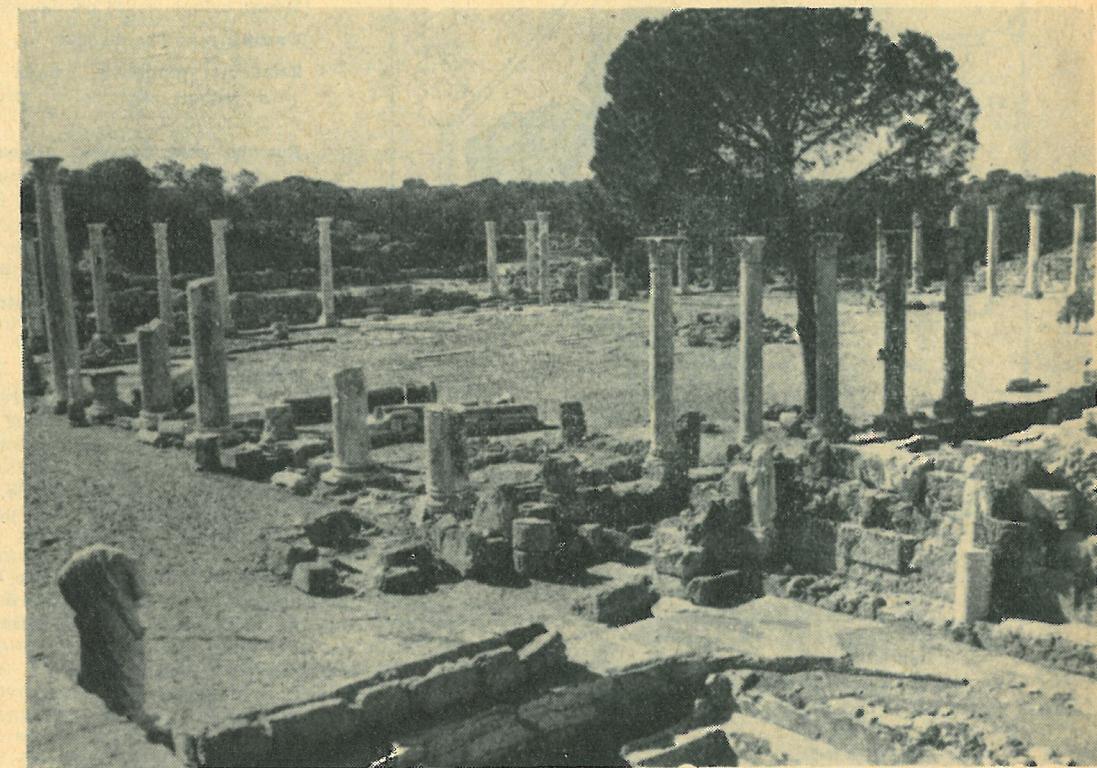
Cyprus má 9.251 km² povrchu a len 581 tis. obyvateľov, ale jeho národné ambície a osloboditelské snahy už vjakrát zapĺňali celé stránky svetovej tlače.

Osloboditelské hnutie, ktoré začalo v tridsiatich rokoch, vedené Komunistickou stranou Cypru, prepuklo s obrovskou silou po II. svetovej vojne. Na jeho čele stojí pokrovková Strana pracujúceho ľudu — AKEL. Roku 1950 obyvatelia Cypru v plebiscite rozhodli sa pre spojenie s Gréckom.

Toto obyvateľstvo — čo je nesmierne dôležité pre udalosti na ostrove — skladá sa z 80 percent Grékov a len 17 percent Turkov. Predsa však Turecko roku 1955 prihlásilo nárok na Cyprus, ktorý stal sa predmetom sporu medzi Veľkou Britániou, Gréckom a Tureckom. Britský štátny tajomník Hopkinson oznamil v Dolnej snemovni, že Cyprus zo strategických dôvodov nikdy neziská nezávislosť. Zpráva o tejto neslychanej deklarácií rozhorčila obyvateľov Cypru, ktorí začali sa pripravovať na ozbrojené povstanie. Cyprus sa pohrúžil do krvavých bojov medzi gréckym a tureckým obyvateľstvom; ozbrojeným bojom gréckého obyvateľstva velila EOKA. Národná organizácia cyperských bojovníkov.

Britský guvernér začal násobif rozsudky smrti. Na uliciach Nikózie objavili sa prvé šibenice. Keď boli odsúdení dva študenti Karalis a Demetrouv ich obrane angažovali sa najvýznamnejší ľudia rôznych krajín. Laureát Nobelovej ceny Albert Camus písal v parížskom týždeníku „L'Express“:

„Voľakto umiera strašnou smrťou na ťažnom ostrove, na ktorom sa na-

Ruiny gymnazionu v Salamis — jedna z početných stôp nádhery tohto mesta v starozitnosti.

rodila Afrodita... Britovia nemôžu po priest oprávnenosť cyperských požiadaviek... Ak však budú obstávať pri udržaní súčasnej situácie na Cypre — stratia viac ako tvár. Zavraždia dielu. Era Impéria chýli sa ku koncu.“

Rokovania medzi strankami, ktoré odporúčala OSN neprinesli žiadne výsledky. Roku 1959 arcibiskup Makarios a grécka vláda odstúpili od návrchu pripojenia Cypru ku Grécku, domáhajúc sa pre krajinu nezávislosti.

Vo výsledku britsko-grécko-tureckej dohody Cyprus získava nezávislosť pri ponechaní britských základní na ostrove. Proklamovanie republiky konačo sa 16.VIII.1960. Na čele tejto republiky, ako jej prvý prezident bol zvolený arcibiskup Makarios (Na hornom foto zprava) — skutočné priezvisko Michael Mouskos, vice-prezidentom — zástupca tureckého obyvateľ-

stva Dr. Fazil Küçük, (Na hornom foto zľava).

Arcibiskup Makarios nielen pre osobné kvalifikácie teší sa veľkou autoritou. Význam cirkev na ostrove siaha najdávnejších časov. Jestvuje legenda, že práve tam mal učiť a obraťať na kresťanstvo apoštol Barnabas. Na Cypre nachádzava sa jeho hrob. Cyperská cirkev bola uznávaná za apoštolskú a autokefalicú t.j. nezávislu na konštantinopolskom patriarchovi. Arcibiskup Cypru je po každý raz nástupcom apoštola Barnabasa.

Nepokoje, ktoré sa zrodili na Cypre v januári t.r. sú výsledkom snah tureckého obyvateľstva o podelenie ostrova na grécku a turecku polovicu. Tieto snahy podporuje britská vláda, ktorá ešte nerezignovala z Cypru a chce nad ním vládnúť podľa starozitnej rímskej zásady: del a vládní, divede et impera.

TADEUSZ ROJEK

VODA...

Našich čitateľov môže prekvapíti nadpis tohto druhu. Jedná sa však tuna o veľkú záležitosť, to znamená o zásobovaní dediny vodou. Nutnosť zlepšenia zásobovania vodou gazdovstiev a dedinských osád vyskúva z úlohy ktorú má voda v rastlinnej výrobe a chove dobytka ako aj v existenčných podmienkach dedinského obyvateľstva. Čo to znamená dobrá voda pre poľnohospodárstvo? Je hodno uviesť len niektoré z mnohých príkladov v tomto obore. Patričná voda a dostatočne jej množstvo spôsobuje rast dojivosti krav od 10 do 20%, rast vŕavieb sažie súčasných zmen podmienok živenia, konečne efektívita krmív značne stúpa, ak zoberieme do úvahy, že pri racionálnom krmení dobytka na 1 kg suchých krmív je treba od 5 až 7 litrov vody.

Nemôžeme hovoriť o pozdvihnutí kultúrnej a zdravotnej životnej úrovne obyvateľov vidieka a o aspoň minimálnom vyrovnaní tejto úrovne so životnou úrovňou obyvateľov mest, ak tým prvým nezabezpečíme v patričnom množstve dobrú pitnú vodu. A koľko strát spôsobuje na dedine požiar na lesie, preto, lebo náblizku nie je dostatok vody na hasenie, čo zase spôsobuje, že hasiči nemôžu účinne bojovať s plameňmi.

Ako to je s vodou na dedine. Podľa výpočtu Inštitútu pre melioráciu a zelené pasienky, 30% obyvateľov vidieka používa denne len asi 28 litrov vody, 69% obyvateľov 55 litrov vody, ostatní asi 150 litrov vody. Analogické ukazovatele v bratskej Československej socialistickej republike činia viac ako 100 litrov vody na ďobu, podobne v NDR a iných krajinách. Viac ako 4.700 vidieckych sídlísk pocítuje nedostatok vody následkom fažkých hydrologických podmienok alebo nedostatku technických zariadení pre čerpanie vody a pozdvihovanie jej hladiny. Viac ako 850 tisíc gazdovstiev nemá vôleb vlastné studne a používa prameňe vzdialenosť od svojich hospodársstiev do konca o 500 metrov. Koľko pracovných dní vychádza nazmar, využitých len na dovážanie po prípade nosenie vody do gazdovských dvorov. Viac

ako 1 milión gazdovstiev má plytké studne do 6 m hlbky a stačí len nepatrňa súš, aby takto studňa prestala dodávať vodu.

Na mnohých dedinách pije sa nie dobrá voda — „dobrá len natoľko, nakoľko je mokrá“ — ako sa to zvykle hovorí, ktorá spôsobuje často ľudské choroby a tiež choroby a skapávanie hospodárských zvierat. Patričné sanitno-epidemiologické stanice, ktoré skúmajú nezávadnosť pitnej vody v jestvujúcich vodných zdrojoch na dedine hodnotia, že len 10% studní dodáva vodu spôsobilu na pitie. Voda v ostatných 90% studní na vidieku je ohodnotená ako zlá alebo neistá fyzicky, chemicky a bakteriologicky.

Sú v tomto obore podnikané kroky zo strany štátu, aby tento stav bol zlepšený?

Problém zásobovania dediny a poľnohospodárstva vodou bol zahrnutý do plánovanej činnosti štátu už pred 5 rokmi. Stačí keď uvedieme, že keď v rokoch 1956—1959 na tento účel bolo vydaných zo štátnej pokladnice asi 700 miliónov zl., na roky 1961—1965 boli naplanované výdavky vo výške viac ako 4 mld. zl. s tým, že príspevky obyvateľstva majú činiť 50%, to je 2 miliárdy zl. V období troch rokov súčasnej 5-ročnice bolo vybudovaných viac ako 300 vodovodov, veľa hlbokých studní atď. Perspektívny plán predvída ďalšie obrovské sumy na zásobenie dediny a poľnohospodárstva vodou. V rokoch 1966—1970 7 mld. zl. v rokoch 1971—1975 asi 8 mld. zl. potom na tento účel predvídajú sa výdavky vo výške 10 miliárd zl. Ale to ešte neuspokojuje potreby, lebo napriek obrovským prostriedkom voda bude dodávaná systémom vodovodov 35 percentom vidieckého obyvateľstva.

V októbri 1963 roku Rada ministrov schválila uznesenie na základne ktorého celok koordinácie zásobovania dediny a poľnohospodárstva vodou bol odovzdaný Ministerstvu poľnohospodárstva. Jedná sa tuna o takú koordináciu, aby tieto prostriedky boli patrične využité cestou patričného plánovania, zabezpečenia vykonavateľov cestou

organizovania podnikov zaobrájúcich sa vrtaním studní a stavbou vodovodov. Podniky tohto typu pomenované „WODROL“ budú vybavené patričným náradím a zariadeniami umožňujúcimi mechanizáciu práce. Predvída sa tiež vyrábanie v širšom merítke hlbínnych pump malých rozmerov, hydroforov, prístrojov na odstraňovanie železitých prvkov z vody, vodovodných armatúr atď. Zariadenia tohto druhu v najbližšej budúcnosti budeme môcť kúpať v patričných obchodov GS. Ako je vidieť usilie štátu ohromné.

Čoho bolo by treba domáhať sa od dediny, od samotných sedliakov, aby maf dobru, nielen „mokru“ vodu na pitie a výrobnú?

Predovšetkým touto záležitosťou mali by sa zoberať rôzne organizácie spoločenské, hospodárske a dokonca kultúrno-osvetové prevadzajúce svoju činnosť na dedine. Mali by previesť široku akciu uvedomovania sedliakov a obyvateľov dediny o úlohe a význame dobrej vody a mobilizovať ich k odovzdávaní na tento účel patričných prostriedkov, spoločenskej práce pri stavbe vodovodov. Je to dôležité z tých dôvodov, že keď štát zvyšuje náklady na zásobovanie dediny vodou viac ako trojnásobne, náklady obyvateľstva na tento účel mali by byť aspoň také isté.

A ešte jedná záležitosť. Každá inštitúcia, ktorá buduje na dedine nejaký objekt, či je to GS, či stavba „agronomík“, či pobočka POM, alebo dokonca PGR — všetci plánujú prostriedky na budovanie zariadení dodávajúcich vodu, či je to hlbinná studňa alebo vodovod.

Spoločné zapojenie sa dediny do takejto stavby, po zapojení všetkých prostriedkov naplánovaných na zásobovanie vodou, môže dať vo výsledku vodovod pre celé sídlisko. Podľa výpočtu náklady stavby vodovodu pri 3 km sieti činia asi 2 milióny zl.

Je potrebná len iniciatíva a múdre hospodárske počinania aké boli v Novej Bialej, Krempachoch a inde aby v tomto obore zlepšiť situáciu značne menšími prostriedkami, aké sú na tento účel predviadané.

P. D.

Oficiálne pomenovanie: República de Panamá.

Rozloha: 74 470 km²

Počet obyvateľov: 1.054 tis. spolu s prieplavovým pásmom (51% miestani, 10% Indiáni, 31% Černoši a Mulati, 8% Kreoli).

Hlavné mesto: Panamá asi 253 tis. obyvateľov.

Mena: balboa = 156 centisimos.

Úradná reč: španielčina.

Zriadenie: republika, ústava z r. 1946; parlament s jednou snemovňou; prezident volený na 4 roky.

Rozloha prieplavového pásma: 938 km² úseky pevniny šír. 8 km po obidvoch stranoch prieplavu.

Počet obyvateľov: 53 tis.

Hlavné prístavy: Cristobal, Balboa

Dĺžka prieplavu s dojazdmi: 81,6 km

Samotný prieplav: 65,2 km

Zemepisná poloha: pevnina na dlhom medzimorí (800 km) spojujúca Strednú Ameriku s Južnou Amerikou. Na západe hroníci s Costarikou a na juho-východe s Kolumbiou; horské pásma Kordillery; najvyšší štít sopka Chiriquí — 3.650 m; podnebie horúce, vlhké. Panamá nemá vlastnú armádu — jedine asi 3 tis. policajtov.

Krajina rolnická, ale len 16% pôdy je vhodné na úpravy a z toho 7% činia pasienky. Hlavné výrobky: banany a kaka.

VRÁTA KARIBSKÉHO MORA

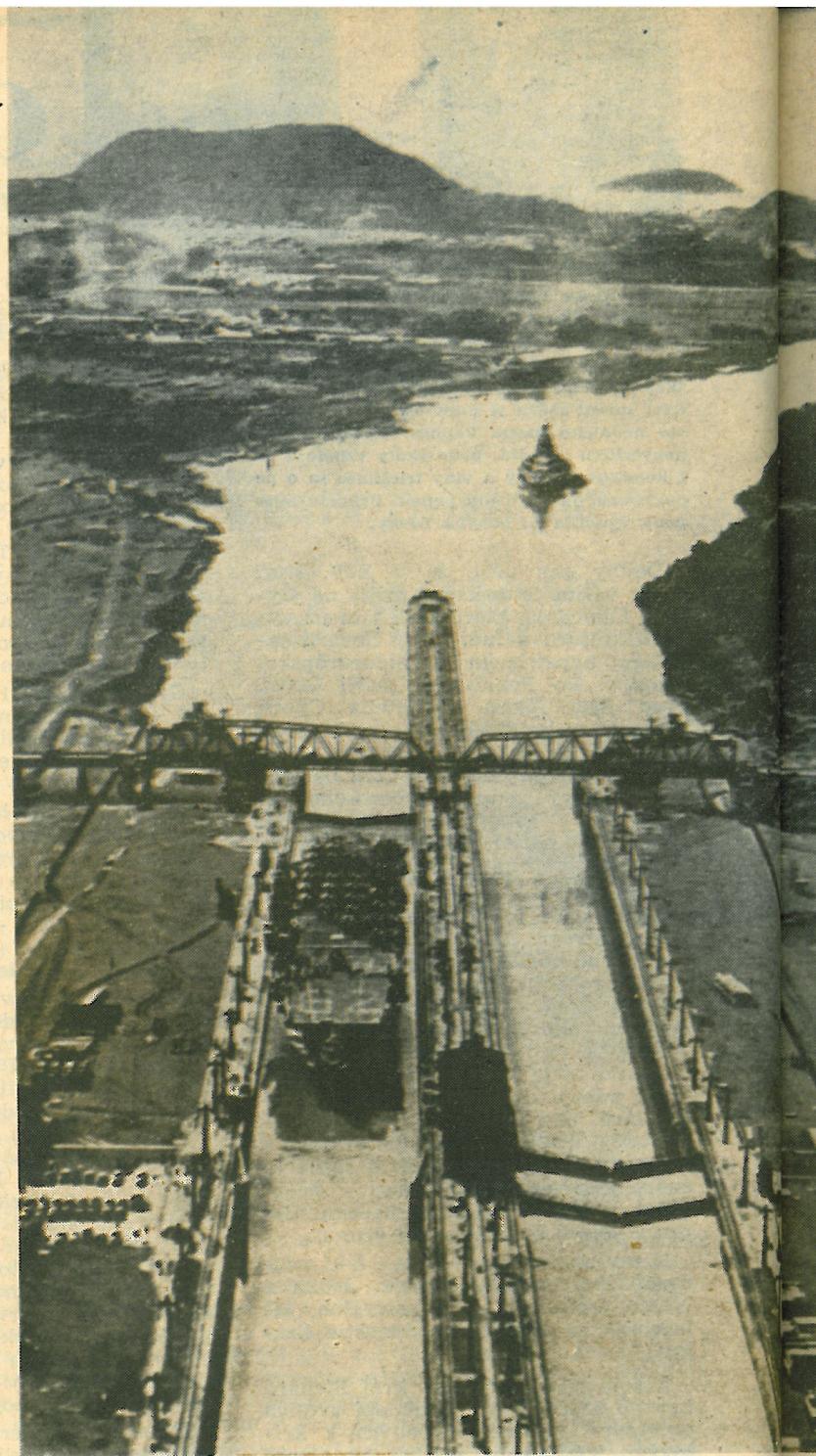
Krok za krokom vytláčali Spojené štaty z Panamy svojich súperov Španielsko, Francúzsko a Veľkú Británii, upevňujúc svoje hospodárske a politické pozície. Napriek obrovskej prevahy USA tato malá krajina nerezignuje z boja v obrane nezávislosti Panamského prieplavu.

Január 1964 roku začal pre USA nepriznivo. Panamá sa vzbúrila proti neobmedzenej vláde Američanov. Americkí vojaci zahájili palbu do Panamčanov, ktorí v súhlase s dohodou medzi dvomi vládami chceli vyviesť panamsku vlajku pri americkej v prieplavovom pásme. Potiekla krv nevinných ľudí: 23 prišlo o život a viac ako 300 bolo ranených. Tento dátum sponou zopál dramatické dejiny tejto malej krajiny.

Začali Španieli. Hľadajúc nové vodné cesty ku Koreneným ostrom a Kitajsku (Ázia), pristávajú na pobreží Latinskej Ameriky. V honbe za zlatom legendárneho kráľovstva Inkov výprava pod velením Vasco Nunez de Balboa ide do džungľí Panamy. Po namáhavom, tri týždne trvajúcom pochode zrádnou džungľou, nemnohí účastníci výpravy Balboa, 25. septembra 1513 roku po prvýkrát prechádzajú Panamským priesmykom a zastavujú sa nad Tichým oceánom. Šesť rokov neskôr založenie mesta Panamá označuje začiatok španielskej kolonizácie.

Zlato Inkov v Paname nenašli. Nachádzalo sa ďalej — v Peru. Zanedlho dobývajú ho iné španielské výpravy. Do Madridu plynne stále viac pokladov Nového sveta. Avšak cesta je dlhá a nebezpečná. Pred Španielmi sa týcia dopravné starosti. Správne oceňujú význam Panamského priesmyku, upierajú, zrak k Panamé. Lode, ktoré vezú korist z celej Južnej Ameriky prichádzajú teraz do Panamy od Tichého oceánu. Potom náklad je prepravovaný cez močariny a džungle priesmyku na breh Atlantického oceána, kde ho zas nakladali na lode, ktoré plávali do Španielska.

Je pravdou, že tento spôsob skrátil cestu, ale preprava pevninou stretáva veľké ťažkosti, o ktorých takto písal Balboa španielskemu kráľovi: „Terén je fažky a nedostupný pre početné rieky, bahna a hory. Mnohí ľudia zomierajú následkom nadmiernej námahy a každý deň číha na nás smrť v tisícach podobach“. Preto Španieli hľadajú iné dopravné riešenia. Roku 1529 vzniká prvý plán prerazenia prie-

Panamským prieplavom plávajú lode 8 hodín, ale ak je to nutné, eskaďených lodí môže zdolať kanál v čase o polovicu krašom. Lode sa zhŕňajú v umelé prehľbenom zálive Limón, kde očakávajú svojú radu na cestu pre. Po prvých 11 km plavby, nasledujú prvé vodné stupne. Tri zdvíhadlá aj lode do výšky 26 metrov. Zvláštne elektrické prístroje na ozubených koľajach húľajú lode cez zdvíhadla.

plavu cez Panamský priesmyk a spojenia dvoch oceánov Atlantického a Tichého. Vypracoval ho účastník výpravy Balboa — Alvaro de Saavedra. Ale v Madride správne hodnotia vzrástajúcu silu mocnosti Anglicka. Boja sa, že mohlo by im odňať kanál a týmto spôsobom otvorilo by si cestu k španielskym državám nad Tichým oceánom. Preto španielsky kráľ Filip II. dáva rozkaz zanechania prieskumu stavby kanala. Svoje rozhodnutie odôvodňuje slovami: „Čo Boh spojil, to človek nerozlučí.“

XIX. storočie prinieslo Latinskej Amerike obdobie bojov za národné oslobodenie. Roku 1921 Panamá stáva sa súčasťou nezávislej Kolumbie. Na popredné miesto medzi americkými štátmi vysunujú sa Spojené štáty severo-americké.

Roku 1847 vzniká dramatická epopea Západu. V Kalifornii našli zlato. Senzačná zpráva bleskove sa rozchádza po celom kontinente. Dospieva k Európe. Tisíce ľudí idú na západ, ale len nemnohí tam prichádzajú. Na mieste sa presvedčovali, že Eldorado nad Tichým oceánom nebolo tak ľahko dostupné.

Pozornosť opäť smeruje na Panamu. Horúčka kalifornského zlata vytvara na Panamském priesmyku preklakový bod na západ. Roku 1885 vzniká prvá železna cesta — transkontinentálna panamská železnica. Idea Saavedra prekopania kanála je stále aktuálnejšia. Jej realizáciu prví započínajú Francúzi.

V hlavnom meste nad Seinou propagátorom panamského prieplavu je Ferdinand de Lesseps „Grand Francaise“ — „Veľký Francúz“, tvorca suezského prieplavu. Pod jeho vedením vznikajú návrhy prekopania Panamského priesmyku od zálivu Limón do Panamského zálivu. Lesseps maľuje pred Francúzmi obraz bujnej džungle uprostred ktorej ako farebná stuha vínie sa nová vodná cesta spájajúca dva oceány. Odhaluje vidiu približujúcich sa k sebe pevnín a národov. Lode budú môcť slobodne, behom niekoľkých hodín, preplávať z Atlantického oceána na Tichý oceán, prinášajúc akcionárom nebývale zisky.

Úspech Lessepsa bol úplný. Francúzi, strhnutí Lessepsovou vidiu súhlasia s jeho návrhom. 20. októbra 1879 vzniká medzinárodná „Všeobecná spoločnosť stavby medzioceánskej

ho priepla. Par vlastnia izsk tisíc Fr. p níci a remiči je úspory siahajúce na o R ked na o pri nad ktorveni kajú na skri

Stavba trv ledky bol Poz jazerom v v náradie apsie ra 1881 pozáka nala. Tisíce Železnice je prebiehať.

Blížia sť tavauje nah š maha vyd na odznova. I je

Väčšie džungla. I str a povojoré s uzlov, twpli Neprenikajú ne v hútrík smrt.

Jedovaté a dy moskitnaj nebie, oh vŕ zimnicu, horú

PERLICKY

TOTO ĚSTE NEBOLO

Colinici v Palermo stážu sa, že majú nelegálnu konkurenčiu. Už od istého času niekoľki „šikovní“ preobliečení za colinikov „zbavujú práce“ skutočných úradníkov: už niekoľkokrát pašeraci cigaret boli prichytení pseudocolinikmi, ktorí konfiskovali tovar, ukladajúc pašerákom vysoké peňažné pokuty. Len keď peniaze začali prichádzať do pokladnice coliného úradu celá záležitosť vyšla najavo. Ako doteraz skutočným colinikom nepodarilo sa stretnúť konkurenčiu.

Z EURÓPY DO AFRIKY ZA 15 MINÚT

Podľa španielskej tlače, zanechanej započne sa stavba podvodného tunela spajajúceho Tanger s Gibraltarom. Na začiatku 1964 roka má byť ustanovená zvláštna medzinárodná komisia, ktorá sa bude zaoberať touto záležitosťou.

Tunel bude vybudovaný v hĺbke 400 m pod hladinou mora a jeho dĺžka bude činiť 13 km. Cesta automobilom týmto tunelem z Európy do Afriky a opäťne, bude trvať 15 minút.

PARÍZ ZO STRANY KUCHYNE

Ako vysvitá z posledných údajov, najkrajšie mesto na svete je nepríliš atraktívne ak sa naň pozrieme „zo strany kuchyne“. Na 1204 tisíc parížskych bytov: 973 tis. nemajú kúpelňu a sprchu, 890 tis. nemá ústredné kúrenie, 623 tis. nemá vlastný záchod, 475 tis. nemá vodovod, a 267 tis. nemá plyn.

NAJSTASTNEJSÍ MUŽ

Najstastnejším mužom sveta minulý rok bol iste holandský parašutista Eybe Smit, ktorý sa podujal vyskúšať v západnom Nemecku nový druh padáka. Priskokom z výšky 1200 metrov padák zlyhal, neotvoril sa ani náhradný padák a Eybe klesal k zemi ako kameň. Padol na strechu továrne, prerazil plastickú hmotu a zaboril sa do masívnej baviny...

Stastie pracovalo lepšie ako výrobcovia padákov.

HLAVNÁ VÝHRA

Eudska domeselnosť nepozná hranice. Prosím, dôkaz.

Dôstojník vo výslužbe Jej kráľovského veličenstva, britský obyvateľ, Cludesley Edward Patrick Hughes d'Ath, toho času nezamestnaný, prišiel na neobvyklý spôsob zarábania na chlieb. Zorganizoval zvláštnu lotériu, v ktorej hlavnou výhrou je jeho vlastná osoba. Dal do obehu 120 lúsov, a zákažníci čakajú na ťahovanie.

Ten, na koho sa usmeje fortuna, bude môcť používať bezplatné služby pána d'Ath v priebehu jedného roku. Pán d'Ath vymenil si len že nebude obchodným cestujúcim, že môže pracovať len 48 hodín týždenne a chce mať 2 týždne prázdniny...

— Ešte neviem, či budem vodičom luxusného Rolls Roycea, barmanom alebo umyvačom dlážky. Ale som ochotný pracovať, čokoľvek mi osud poskytne.

Prosím pekne...

Dalšia plavba vede jazerom Gutam a neskôr najmalebnejšou súčasťou cesty — výkopom Cubria. Tuna lode plávajú kanionom medzi dvomi zvislými stenami, ktorých výška na niektorých miestach činí 50-60 metrov. Potom dolu, zdvíhadlom Pedro-Miquel, cez 3 km jazera Mire Flores a zasa dva stupne nižšie zdvíhadlami Mire Flores. Tuna lode je už na úrovni Tichého oceána. Čo 13 km a pred loďou je Panamský záliv. Každé zdvíhadlo má dvoje vrátky. Preto premávka je dvojsmerná ako na diaľnici.

„Paname“, v ktorej väčšinu akcií francúzski účastníci. Viac ako 100 ľudí, predovšetkým penzisti, úradníci odovzdávali Spoločnosti svoj domov. K robotníci masovo sa hľadalo. Rozčarovanie ich zachvatí až tie privítia ich nezchodná džunglia, uvenčané skaly ako zakliatí obri časovníkmi.

Pracovali 8 rokov, zatiaľ však výši v Pozdĺž Karibského mora a nad Guanapay rýchlou rýchlosťou, vykladalo sa na výrobu vtedajšie stroje. 1. februára 1914 bol základný kameň pod stavbu károvaných robotníkov pracujúcich pri kopaní. Hľadalo sa výťažok cestu, ktorou ma-

lo tropické dážde. Práca sa zasiahla šesť mesiacov. Doterajšia nášťa nazmar. Je treba začínať skoro však je však najhoršie.

Na hliniach, blatach, vlnkach, tropického lesa, pokryté húštinou lian, ktoré sa skrúcali do najrôznejších riadu neschodnú zelenú stenu. V tom najmenšie slnečné lúče. Jedinečník a obrovských pňov číha

na ňa a skoripóny, aligátory, miliárdy maláriá. Horúce rovníkové podnebie, vlnky vzduchu, vytvárajú žltú horúčku, červienku, na celom te-

le vznikajú fažko vyliečiteľné vredy. Nákalivé nemoce zabijajú ľudí. Padali na každom kroku a na ich miesta prichádzali noví kandidáti na predčasnu smrť. Len v rokoch 1881 — 88 stavbu prieplavu zaplatilo životom viac ako 50 tisíc ľudí.

Práce sa predĺžujú. Topia sa kapitále Spoločnosti. Napriek tomu Lesseps nerezignuje. Odvála sa na francúzske Národné zhromaždenie. Sívia dramatický boj o priznanie vládou do dátocných 600 milión frankov. Slubuje vrátenie týchto v priebehu 10 rokov. Avšak jeho hviezda hasne. Odmieta ho. Je počut zprávy o aférech.

Tropické záplavy Rio Chagres — Krokodilej rieky sú konečným úderom. Technické fažkosti, na ktoré budovatelia neboli pripraveni preškrtili všetky plány. 13. decembra 1888 roku Spoločnosť vyhlásila úbodok. Zanedlho škandál otriasol Francúzskom. Ukázalo sa, že z 1,4 miliárd frankov len 783 milióny pochiltia stavba. Ostatok zostal vo Francúzsku. Do aféry je zapletených asi 200 poslancov a ministrov, obžalovaných o úplatky. Majú miesto útek a samovraždy. Lesseps a iní riadiťelia stavby stojia pred súdom. O rok neskôr — roku 1889 Paríž obehol senzačná zpráva — tajomným spôsobom zmizli všetky aktu Spoločnosti. 87-ročný starec nikdy sa nedozvedel o rozsudku, ktorý naňho vydal súd. Zomrel na svojom statku v La Chenaize. Príliš veľa osôb z vládnucích kruhov bolo zamiešaných do panamskej aféry, aby mohla

uzrieť denne svetlo. Bola zatušovaná, len Francúz stratičky svoje úspory. Záležitosť prieplavu v mene bankrotovanej Spoločnosti preberá jeden z jeho stavitelov, dobrodruh a aferista, inžinier Bunau-Varilla. Snaží sa len o jedno, — čím výhodnejšie predaj dedičstva po Lessepsovi.

Je to obdobie, keď Spojené štaty po víťaznej vojne so Španielskom dobývajú Kubu, Puerto Rico, Filipíny, Guam. Vznikajú základne na Kube a Puerto Rico. Tretia pevnosť vládnutia USA má vzniknúť v zóne prieplavu. Začína sa nová kapitola dejín Panamy. Začiatok panamskej avantúry. Američania navážajú spojenie s Varillom a za 40 miliónov dolárov kupujú pozostalosť po Lessepsovi. Nasledujúcim krokom ku ktorému speje vtedajší prezident USA je odkúpenie od Kolumbie územia, cez ktoré má prebiehať prieplav.

Kolumbia odmieta. Nechce dať koncesiu a zbaviť sa svojich terénov. Washington je prekvapený postojom Kolumbie. Uvažuje sa dokonca o plánoch invázie na priesmyk a zvládnutia nad nim silou. Konečne Washington sa rozhoduje použiť iné metódy. Načo sú sprisahania. Rodí sa myšlienka utvorenia samostatnej republiky Panamy s vládou poslušnou Amerike.

Pomoc poskytuje Varilla, niekoľko podplateň Panamčanov a medzi nimi doktor Amador Guerrera. Navážajú tajné styky. Vznikajú plány povstania v Paname. O niekoľko dní neskôr Amador cestuje z Washingtonu do Panamy. V jeho batožine nachádzajú sa inštrukcie a 100 tisíc dolárov. Teraz Biely dom čaká na výsledky svojich podujatí. V Washingtone bez prestania koná službu telegrafista očakávajúci signál o panamskom povstani. Konečne večer 3. novembra 1903 prichádza vytúžená zpráva. V Paname prepuklo povstanie. Bola zvolená nová vláda. Vyhlásili „Deklaráciu nezávislej vlády Panamy“. Len obyvatelia Panamy ešte nevedeli o revolúcii ani o voľbe novej vlády.

Kolumbia protestuje. Posiela svoje vojska na priesmyk, ale pri vchode do zálivu, v prístave Colon nachádzajú sa americké vojnové lode. Smerom k hranicam Kolumbie ide dlhá kolóna amerických vojakov, aby odrezali kolumbských vojakov od terénov na ktorých bolo povstanie a zaviedli tam svoju nadvládu.

Pod ochranou amerických vojenských lodí a za pomoci podplatených generálov, Amador Guerrero stáva sa prezidentom Panamy. O niekoľko dní neskôr jeho nový poslanec, nikto iný ako likvidátor francúzskej Spoločnosti, aferista Varillo, podpisuje zmluvu, ktorá nanucuje Panamu okupáciu a koloniálny štatút. Francúz sú s konečnou platnosťou odstránení z boja. Stavba prieplavu dostáva sa do rúk Američanov.

Za 10 milión dolárov a 250 tisíc ročného nájomného USA obdržali pásma v šírke 16 km, ktoré pretína celú Panamu, ako aj právo večného užívania, okupovania a kontrolovania územia prieplavového pásma, a zemiach nachádzajúcich sa pod vodou. Panama je zbavená v prieplavovom pásme suverenných práv a plnomocenstva.

Roku 1904 opäť sa začínajú práce nad stavbou prieplavu. Uplynulo 385 rokov od chvíle prvých návrhov, ktoré so sebou priniesli Španieli. Blížil sa koniec prác. Nastane spojenie vod. Čo len zdoľanie poslednej prekážky. 10. októbra 1913 posledný výbuch otriasa skaly Panamského priesmyku. Do otvorenjej trhliny poloh sa stále mohutnejší, speneny prúd vody. Mohutná vlna tečie 80 kilometrovým prieplavom. Dva oceány: Tichý a Atlantický boli so sebou spojené. Na mapách sveta pribúdalo nové zemepisné nomenovanie — Panamský prieplav.

15. augusta 1914 roku americká parná loď zahajuje plavbu a ukončuje dlhé dejiny námahu, ktoré behom štyroch storočí zoskupovali sa okolo otázkov odhalenia vodnej cesty z Atlantického oceána k Tichému. Američania získajú zisky z dlhotrvajúcich prác Lessepsa. Spojene štáty a nie Panama čerpajú zisky z veľkej medzioceánskej vodnej cesty.

Od roku 1914 do roku 1962 cez prieplav preplávali skoro 323 tisíce lodí prinášajúc spojeným štátom zisky dosahujúce astronomickú výšku viac ako 2 miliárd 361 milión dolárov. Malá Panama dostala ako nájomné len 20 miliónov 750 tisíc dolárov. Vzniká z toho pomer 1 × 99 v neprospech Panamy.

Súčasne správu nad prieplavovým pásmom má americké vojsko (Canal Zone Government). Nachádza sa tu 10 tisíc amerických vojakov. Sú tu dve letecké základne ako aj 134 letištia vzdialejšie odbrany. Guvernér pásmu gen. W. E. Potter je zároveň predsedom Spoločnosti panamského prieplavu. Ale americkým vojskám stále fažšie prichádza zdržovať beh dejín.

GATUNSKÉ JAZERO

Zdvihadla
Kanal vytvorený pozdvihnutím vodnej hladiny

Prieplav vysekany v skalach

TICÍV OCEAN

Tajomník ÚV ČsKS Bronislav Knapčík v rozhovore s Augustynom Bryjom z Lapsz Wyżnych.

Spoločnosť po období organizačných posjazdových prác, tento rok rozšíri svoju kultúrnu činnosť. O hlavných plánoch Spoločnosti rozpráva nám jej tajomník Bronislav Knapčík.

Skôr ako nám poviete o hlavných úlobach práce Spoločnosti dovoľte nám, aby sme Vám položili niekoľko osobných otázok: Odkiaľ pochádzate? A kde ste boli zamestnaný pred sjazdom?

mája. Práve vtedy na dedine ked' ľudia majú viac času, vzniká otázka ako ho využiť. Niekoľko aj starší aj mladší zbierajú sa dohromady, rozprávajú, čítajú, diskutujú a pritom si radi zaspievajú a ked' majú možnosť, zahrajú a zatancujú.

Spomedzi nich vždy sa najde niekto schopnejší a potom teší sa autoritou:

Ci podľa Vás všetky tie podujatia vyžadujú si veľkú finančnú pomoc, čiže či je možné rozvíjať kultúrnu prácu len za pomocou odbornej, organizačnej a ľudí?

Na začiatok sú potrebné nie tak finančné prostriedky ako predovšetkým tešiaci sa autoritou a schopný ľudia, ktorí by mohli tú prácu viesť a pritiahnúť k sebe iných. V našej Spoločnosti svoju prácu neopierame na platoch, ale na širokom okruhu svedomiteľského spoločenského aktív. Tento aktív vychádza s iniciatívou a pomáha členom Miestnych skupín v rozvíjani kultúrnej práci. Popri tom každá pomoc ÚV aj odborná aj tá najmenšia finančná zosilňuje kultúrnu hnutie, zvýšuje jej úroveň a udáva jej smer. Z príkladov vieme, že ľudia sú ochotní a niekedy úplne mala pomoc veľa dokážete. Naši členovia radi pracujú predsa chcú vidieť výsledky svojej práce, chcú tiež, aby tieto našli odborné hodnotenie ÚV a iných kultúrnych inštitúcií. Preto tak oblúbené sú súťaže a pretekry o chotnických súborov piesní, divadelných krúžkov a kapel.

Veľa radosti robí mladým ziskávanie harcerských zdatností, ktoré o kôlko sú namáhavé, tým pôsobia väčšiu radosť aj školskej mládeži aj rodičom, ktorí sú hrdí na svoje deti a sú radi ked' vidia na ich ústach úsmev.

A teraz niečo bližšie o hlavných témach práce Spoločnosti a zaangažovaní jej členov na spoločenských podujatiach dediny?

Upevnenie organizačnej práce, zvýšenie úrovne kultúrnej práce, zavedenie problémových kurzov, práca v klobivnach a najmä prehľbenie spolupráce s Oddeleniami kultúry, ZHP, ZMW a Ligou žien, plné zapojenie sa všetkých našich ochotnických súborov k oslavám 20. výročia Ludového Poľska — toto je v hlavných bodoch naša práca v tomto roku.

Chceme tiež upevniť priamý styk so všetkými Miestnimi skupinami, pomáhať im v organizačných otázkach, zapojiť sa do vypracovania programu kultúrnej činnosti každej Miestnej skupiny a predovšetkým pomôcť tým najslabším. Patria k nim predovšetkým naše skupiny v Zubrzycy Górnnej, Podwilku, Lipnici Wielkiej, Podszaru, Podszku vo Frydmane, Dursztyne, v Lapszach Nižnych a v Kucove.

Dôležitou úlohou všetkých našich Miestnych skupín a Obv. výborov, celého nášho aktív je stále rozširovanie nášho časopisu „Život“, jeho propagovanie, ziskávanie nových predplatiteľov a nábor ďalších dopisovateľov „Života“ z každej Miestnej skupiny.

Miestne skupiny a Obvodné výbory nie sú odtrhnuté od života celej obci a plne sa zúčastňujú na jej pracach. Členovia našej Spoločnosti tak ako aj každý iný občan dediny s chufou zapájajú sa do spoločenských práce. Niekoľko je to pomoc pri oprave, alebo budovaní cest, chodníkov, hasičskej remízy, skladow pre rolnické krúžky a inokedy aj iné podujatia robí sa za pomocí spoločenskej práce občanov, členov všetkých organizácií v tom aj našej Spoločnosti.

Veľkú úlohu v týchto práciach odohráva svedomitý aktív Miestnich skupín, ktorý za tesnej spolupráce s GRN pomáha vysvetlovať akú úlohu majú tieto práce pre dedinu, snaži sa pritiahanúť všetkých k realizácii spoločenských záväzkov.

Na zakončenie nášho rozhovoru chcel by som prostredníctvom „Života“ priať všetkým našim členom veľa úspechov v spoločenskej práci, aby svoju prácou prispeli k rýchlejším zmenám našej dediny.

ADAM ADAMEC

AKTÍV VŠETKO MÔZE

Mojm rodinám krajom je Orava. Odštial z malebnej dedinky Zubrzycę Górną pochádzam. Pred prevzatím funkcie tajomníka na Ústrednom výbere bol som učiteľom v škole so slovenským vyučovacím jazykom v Oravke. Ešte predtým asi v roku 1955 krátko som bol v škole v Krempachoch na Spiši.

Ako tajomník Spoločnosti a učiteľ zo školy na Orave iste dobre poznáte novotarské dedinky? A preto môhol by ste nám povedať niečo bližšie o tom ako si predstavujete kultúru na dedine? Ako sa rodí spoločné podujatie a ako je jeho ranga?

Podľa mňa, najväčším úspechom teší sa umelecká tvorba a najmä ochotnícke divadelné krúžky, súbor piesní a tancov a kapele, zoskupené okolo kultúrnych miestnosti na dedine. Posledne rastie tiež záujem o turistiku, zvlášť rozvíjajú sa športové pobočky LZS. Rozvoju športu pomáha tiež organizovanie Obecnými národnými výbormi rok ročne spartakiad ako teraz spojených s oslavami Tisicročia.

Záujem o kultúrnu činnosť na našich dedinkách a myslím, že aj všade je veľký. Prejavuje sa najmä v období zimných mesiacov — od decembra do

učiteľ alebo niekto iný ako sa to hovorí, kto viac býval vo svete a viacej videl. Vtedy na nich spadá prvá organizačná práca, každý naňho pozera zační a my ti pomôžeme. A keď ešte popri tom pomôže sa mu odbornou rádou, repertoárom a inými, aj tymi najmenšími prostriedkami, určite kultúrna činnosť na dedine sa rozhýbe a nie len mladí ale aj starší najdu zábavu a rozptýlenie po práci. Ked' aj tátu činnosť nie je na najvyššej úrovni, taká akú ju vedú odborníci, predsa pre dedičanov znamená veľa. Zláhuje im život, pomáha smať sa. Práve preto sú tak oblúbené okrem iného, divadelné krúžky alebo kapele. Nemôže sa však popri tom zabúdať, že kultúrne podujatia na dedine prinášajú nielen zabavu a rozptýlenie, ale pričinajú sa tiež k výchove preto zvlášť si treba dať záležať na výbere repertoáru. Dobrý repertoár divadelných krúžkov a súborov piesní je zároveň jednou z hlavných starostí našej Spoločnosti. Tu, v činnosti ochotnických súborov stretáva sa tiež spolupráca Spoločnosti a Oddelení kultúry Okresných národných výborov.

Na Orave ako aj minule na Spiši, Harcerský sväz vede „Akciu Orava“. Vieme, že zastupujete Spoločnosť podielajúc sa na práciach výboru tejto akcie a preto chceli by sme, aby ste nám niekoľko slov o nej povedali.

Táto akcia je veľmi užitočná. Kladne ju hodnotia aj ľudia, aj miestni činitelia aj Krakovské velenie ZHP. Na Spiši a na Orave harcerske podujatia tešia sa veľkou popularitou a stretávajú sa s pomocou dedičanov a to nie len tých najmladších. Predsa harcerská činnosť nie je tu odtrhnutá od dediny ale tesne je s ňou spojená. Máme konkrétné príklady pomoci harcerom a prijatia mnohých záväzkov o ktorých ste už písali. Najmä preto je úspešná, že stavba stalých campingových stredisk, bazénov a pod. prispieva k rozvoju dediny, že toto všetko ostáva na dedine, že za harcermi prichádzajú ich rodičia, ich známi a tak zväčšuje sa turistický ruch. Aj školská mládež pomáha svojou prácou, spoločne stavajú stany, prinášajú drevo a predovšetkým organizujú harcerské pobočky. Napríklad v Oravke, v škole v ktorej som učil vznikla harcerska pobočka, bola organizované spoločné táborky, výlety, večierky a iné podujatia.

VLAKEM POD OCEÁNEM

Paříž a Londýn současně oznamovaly, že vlády, francouzska a britská, se rozhodly vybudovať pod dnem průlivu La Manche tunel, jímž budou v roce 1970 spojena města Calais na francouzském břehu s Folkestone na břehu anglickém.

O uskutečnení podmořského spojení souostroví Velké Británie s evropskou pevninou se přemýšlelo už dávno. V roce 1802 předložil francouzský inženýr Mathieu-Favier Napoleonovi podrobný plán stavby tunelu, jímž by veda silnice pro dostavnyky a chodce. V tomtéž roce, po rozbití protifrancouzské koalice, Napoleon při podepisování mírové smlouvy v Amiens navrhl anglickým parlamentářům spořeň rozhodnutí o tomto návrhu. Po dvou letech Napoleon soustředoval své síly k invazi na Anglii. Znivečil tím započaté rokovaní. Od té doby Britové viděli v každém návrhu na takové spojení Anglie s Francií přímé ohrožení impéria.

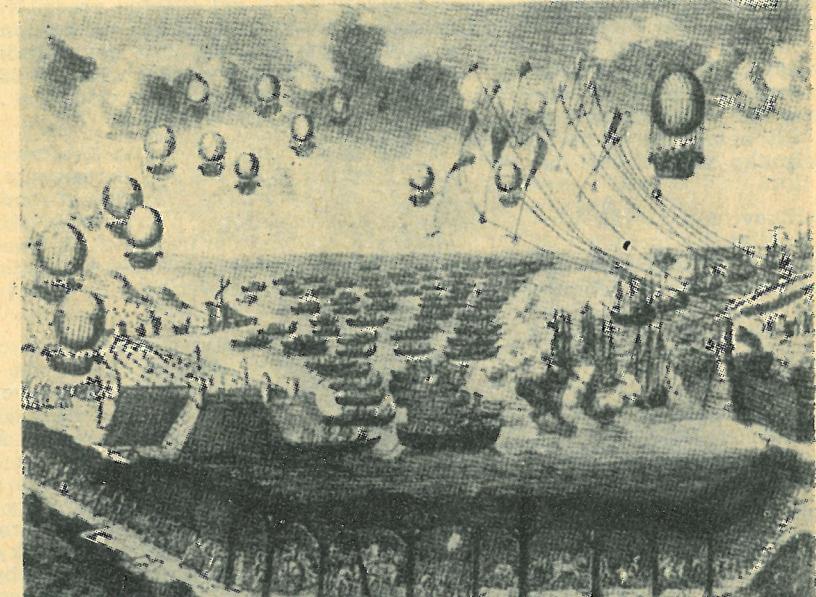
Avšak tento nápad stále povzbuzoval k přemýšlení lidské mozky. Iniciativa pramenila neustále ze strany francouzskej. Napoleon III. vyslal dokonce výpravu, jejímž úkolem bylo prozkoumání, při použití potápěčského zvonu, mořského dna pod Lamanšským průlivem. Ovládnutí páry, elektřina a zpracovávání ocele umožnily nová řešení problému. A tak souběžně s návrhem na hloubení tunelu vynořuje se

návrh na stavbu visutého mostu nad průlivem. Otázka „tunel nebo most?“ byla velmi populární, psali jsme o tom v Živote.

Mimo stále větší popularity nápadu spojení Anglie s pevninou, anglický parlament pokaždé říká — Ne. Tato opozice se Britům vypláci teprve za druhé světové války, když se nepodařil Hitlerovi jeho plán invaze přes La Manche. Teprve rozvoj raketových zbraní v posledních letech způsobil, že průliv La Manche není už považován za nepokonatelnou překážku.

Poslední rozhodnutí Anglie a Francie se zaslouží o realizaci tohoto více než 160 let starého nápadu. Vyřešilo také otázku — most — tunel. Hloubení tunelu bude prováděno současně s obou dvou stran. Bude použito nejmodernějších hloubicích strojů, jejichž pracovní výsledek je propočítán na asi 500 metrů za měsíc v křídovém dně a hloubce 50 metrů pod vodou. Klenutí tunelu bude využito asi 40 cm vrstvou betonu a železa. Tunel bude mít dve galerie, jednosměrné, vzdálené od sebe 30 metrů. Průřez každé z nich bude činit asi 6,5 m. Počítá se s jednosměrným provozem. V budoucnosti nepochybňá budou jím projíždět vlaky atomové. Výstavba tunelu pod průlivem La Manche je jedním z největších zámerů, které lidstvo chce zrealizovat v nejbližších letech.

Ilustrace ukazuje, jak si naši předkové představovali invazi Napoleona na Anglii, kdyby ovšem už tehdy byl proražen tunel pod Lamanšským průlivem.

Tunel bude dlouhý 52,5 km, z toho 34,3 km povedou pod mořským dnem. Cesta z Londýnu do Paříže se zkrátí o 3 hodiny. Stavební rozpočet činí 2 250 miliónů franků. Z toho po 25% budou hradit Francie a Anglie, 50% spojenými silami USA, Kanada a některé evropské státy. Tato suma se zamortizuje v průběhu 30 let. Zisk bude vynášet 8%. Tunel bude upraven pouze pro transport železniční. Automobily budou převáženy na dvoupatrových vagonech — platformách. Průjezd tunelem bude trvat asi 45 minut při rychlosti 150 km/hod. Výstavba bude trvat přibližně 6 let.

POVEDALI...

ROBERT MENZIES (ministerský predsed australského opozičného zákoniska): „Teraz sám seba som odsúdil na tri roky fažkých prác.“

LUDWIK ERHARD (kancelár NSR po odmietnutí subvenčie): „Stát nie je kravou, ktorú krmi nebo, a ktorú sa dojí na Zemi.“

LYNDON JOHNSON (prezident Spojených štátov): „Najťažším problémom s ktorým sa musím teraz vypořaďať je to, že som prezidentom.“

ANEKDOTY

Oscar Wilde povedal vořádce Bernardovi Shawovi: „Zatiaľ Shaw nie je dosť slávny, aby mal nepriateľov. Ale žiadem jeho priateľ nemôže ho vystať. To je už začiatok.“

Staroba? Začína vtedy, keď všetky dievčata zdajú sa ti byť pekné.

(Salami Kožerskij)

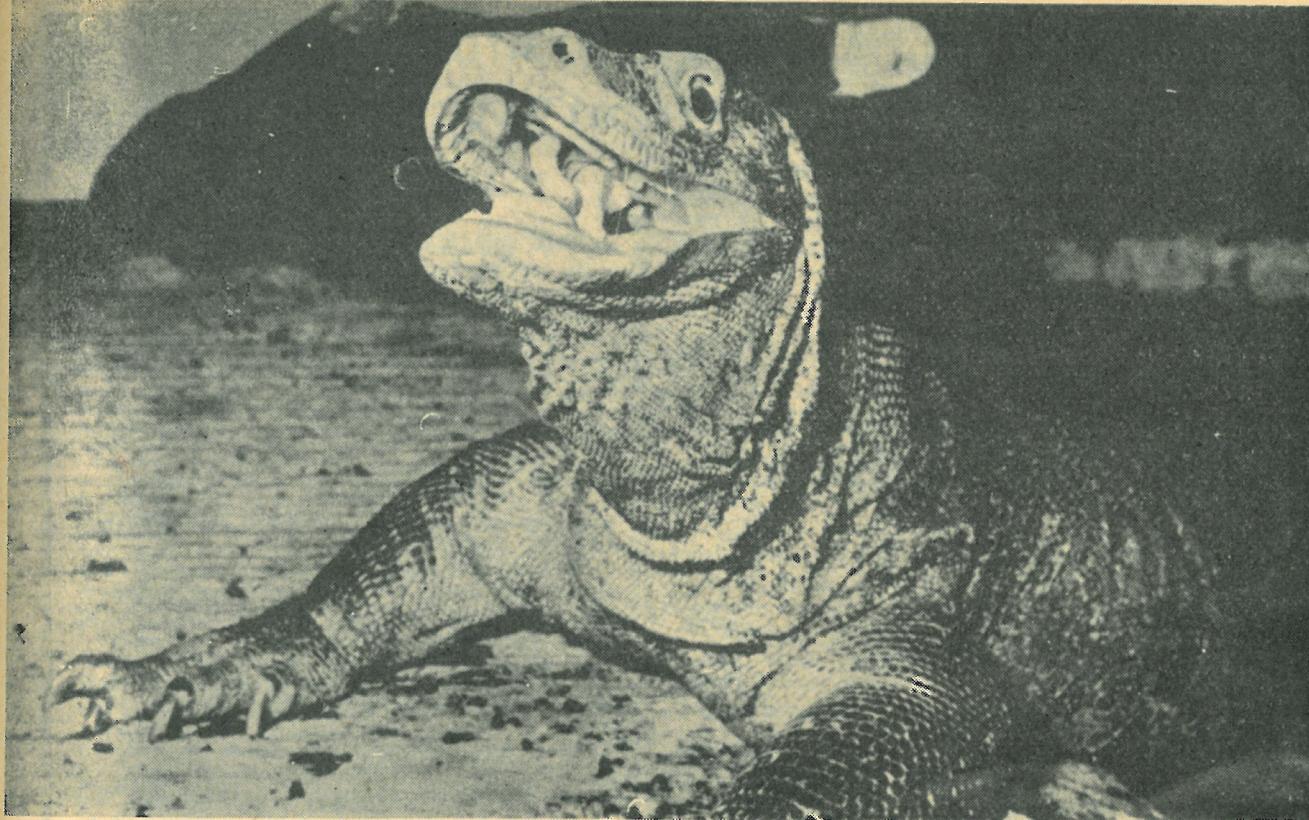
Každý je taký ako ho Pan Boh stvoril, a obyčajne ešte horší.

(Cervantes)

Aznavour Jayne Mansfieldovej.

— Dav čaká pod vašimi oknami. Medzi nimi je jeden biskup, ktorý tvrdí, že bol voľakej väčším manželom.

— Nemožné! Som si skoro istá, že nikdy som nebola vydatá za biskupa.

VARAN HYPNOTIZUJE

Mnohých čitateľov upútala v minulom roku krátká obrazová reportáz „Diabli z Komoda“. Aby sme vyhoveli ich žiadosti, prinášame niekoľko nových podrobností o varanoch obrovských, ako o nich píše G. Maliničev v sovietskom časopise Nedela.

Medzi domorodcami východnej Indonézie kolujú po stáročia legendy o „ohňivých drakoch“. Máloko ich na vlastné oči videl, predsa však každý verí, že im z papule šlahá ozajstný plameň a jediným pohľadom vedia omráciť korisť. Zuby majú vraj také ostré ako tiger. Na začiatku nášho sto-ročia sa celý svet začal prekotne zaujímať o ostrov Komodo a jeho okolie. Roku 1912 tu havaroval americký letec, ktorý priniesol prvé zprávy. Ešte pred prvou svetovou vojnou pátralo v Indonézii niekoľko výprav po „dinosauroch“. Roku 1927 sa americkej expedícii podarilo gigantického jaštera vyfotografovať. Snímka prebehla celým svetom. Potom nasledoval francúzsky film „Draci z ostrova Komodo“. A naostatok — najnovšie sovietske vý-skumy...

Na svete je len jedno miesto, kde objavili kostry podobných zvierat. Týmto miestom je Austrália. Tam žili „diabli z Komoda“ približne pred 50 miliónmi rokov. Sám ostrov Komodo je sopečného pôvodu, je teda nepomerne mladší, ako rodisko „diablov“.

Indonézska veda je právom hrdá na dôležitý vedecký objav. Pred dvoma rokmi sa prírovedcom podarilo určiť približný počet vzácných živočíchov. Dovedna ich je asi pol druha tisíc. Zistilo sa, že nežijú iba na Komode, ale aj na štyroch susedných ostrovoch.

Na Komodo pozvali tohto roku štyroch sovietskych špecialistov: paleozoológa Malejeva, biológov Darinského, botanika Saakova a zoologa Sand-Aljjeva. Bola to dosiaľ najlepšie vyzbrojená vedecká expedícia.

A teraz sa na chvíľu vrátme k prvým dojmom poslednej výpravy. Máme už za sebou pobrézne palmy a utáborili sme sa na malej čistinke v hustom tropickom pralese. Mladý jašter nedal na seba dlhú čakátku, prilákala ho vôňa čerstvého vnadiela. Po dvojmetrovom mládati sa zjavil štvormetrový kolos v celej svojej nádhore.

Popuľa sa mu ježila zubačia a ustavične z nej vystreľoval dlhý, jasnooranžový jazyk. Koža mala tmavý, hnedočierny odtieň. Varan sa pohyboval na štyroch mocných labách a neprestajne vlnil chvostom. V tejto spružine má nahromadenú užas-nú silu. Jediným úderom zvalí na zem diviaka, alebo dospelého jeleňa! A čo potom čelíste, ktoré trhajú odrazu pätkilogramové kusy mäsa...

Okolo zabitého jeleňa sa vzápäť zhrčili štyri varany. Pažravo trhali mäso a teplé vnútornosti a v kusoch ich hltali. Z 80-kilového zvierata zos-tali iba parohy a holé rebrá. Neuveriteľná pažra-vost! V žaludku jedného z nich našli celú hlavu diviaka.

Jedálny lístok varanov je naozaj pestrý. Nepo-hrdnú ani zdochlinou ba skonzumujú aj svojich najblížších príbuzných. Nečudujme sa, že na ostrovoch nenašli ani jedinú celú kostru varana. Votreli ďalej zistili, že varany poľújú na opice, diviaky a hady, ba i vtáky a myši. Raz v noci ukra-dli z tábora psa a zhitili ho celého aj s obojkom. Opice sa v týchto končinách zriedka odvážia spus-tiť na zem.

Nesmiernu pažravosť zvierat využili vedci na svoj prospech. Na kraji lesa nastavili mocné dlhé debny s vnadiidlom. Varan vliezol dnu, trhal mäso a zrazu zapadlo ľažké veko. Tak ulovili za pár dní 27 varanov. Desať z nich opatrili znakom a vypustili. Budúce výpravy sa tak mnoho dozve-dia. Niekoľké dopravili do zoologickej záhrady v Djakarte. Tri varany skončili na pitevnom stole.

Vedecký výskum potvrdil, že „diabli z Komoda“ sú naozaj austrálskeho pôvodu. Sú to veľmi dávne živočíchy s primitívnym ústrojenstvom, ktorým napomíňajú svojich vymretých predkov. Presná zoologická klasifikácia teda znie: nie drak alebo dinosaurus, ale OBROVSKÝ JAŠTER Z RODU VARANOV.

Niektoré kusy vážia až 160 kilogramov. Indonézske varany dožívajú triemerne 40 rokov. Samice kladú priemerne po 5-25 vajec, veľkosťou podob-ných husím. Na súostrovie Malé Sundy kedy si do-plávali z Austrálie. Aj druhá sovietska výprava sa presvedčila, že varany sú rekordérmi v plávaní.

Sú tým azda už odhalené všetky záhady okolo „diablov z Komoda“? — Zdaleka nie, — hovorí paleozoológ Jevgenin A. Malejev. — Mnohé z otá-zok ostáva ešte doriešiť. Väčšinu ich však zodpo-vedia mikroskopy. V moskovských ústavoch po-stupne skúmame tkanivo, žlazy i bunky varanov. Získané dátu postupne vyplňajú dlhé stĺpy tabu-liek, grafov a schém. Ostáva ešte preskúmať celú kostru, kožu, šupiny, oči a — mozog.

Príroda pripravila pre prírovedcov ešte jeden hľavolam. A budú ho musieť rozhodne čím skôr rozlúštiť, kým seriózne vyhlásia: „Urobili sme všetko, aby sme ľuďom priblížili živočíchy spred päťdesať miliónov rokov!“

„Meier si môže všechno dovolit“. Tato slova byla devízou Meiera z NSR, jednoho z nejma-zaných zlodějov aut. Podle svého nejlepšieho pre-svedčení otevřel správkárnu aut, která ve skutečnosti nikdy neexistovala. A protože naikové se vždy najdou, i mezi šoféry, čehož dokladem je snímek ukradených aut, „firma“ výborně prospívala. Meier ve své mercede-ske se vždy pohotově objevil na autostrádach a s vel-kou ochotou nabízel své služby. Se svým technicky přizpůsobeným vozem dopravoval uškozené automobily do dílny. Majitelé své vozy už nikdy neuviděli. Měnil nátoky, čísla, pořízoval nové průvodní li-sty a vozy prodával. Konečným efektem této činnosti je několik let vězení.

OSLOBODENIE

Písal sa rok 1944 — jeseň. Tažke mračna vise-li nad našou dedinou a nad celým okolím. Neboli to obyčajne mračna, stále kdesi v diaľke dunelo a toto dunenie sa zo dňa na deň približovalo. Ľudia vraveli, že prichádza front — vojna. Esesáci naháňali ľudí kopat zákopy, čím viac sa blížil front, tým ostrejšie rozkazovali, aby čím skôr viac vykopali. Už nestačili ľudia z našej dediny, preto posahovali mužov z okolia zo Sp. Hanušovce z Matiašoviec, zo Spišskej Staréj Vsi, z Frydmana atď. Nemcov zo dňa na deň pribudalo a ešte ostrejšie rozkazovali. Stále viac bolo počuť o partizánoch až raz, keď sa ľudia vrácali z jarmoku v Spišskej Novej Vsi, chceli prejsť spolu s ľuďmi do Nowej Bialej. Nemci to spozorovali a začali strieľať. V tomto boji bol zastrelený starší občan Ludwik Škvarek ako aj ľažko ranený Silvester Šoltys, obidva z Nowej Bialej. Tretí bol zabitý slovenský partizán, ktorého meno a odkiaľ bol do dnes nevieme. Šoltys neskôr v nemocnici zomrel. Front sa blížil.

ZIMA 1945

V januári r. 1945, presne 26. januára začal v dedine boj. V dedine boli Nemci a na blízku asi 1 km v lese Bore boli sovietske vojska. Bol to krutý boj, Nemci nechceli ustúpiť, sedeli v zákopach. Paľba trvala tri dni. Iste bolo by bývalo viac škôd, ale na našu obec zaťahla taká hmla, že nebolo nič vidieť, najmä lietadlá, ktoré bombardovali na okoli, nad našou dedinou len zakrúžili a vzdialili sa. 28. januára okolo 16-tej hodiny paľba trošku pritihla a ľudia začali opatrovať statok. František Kalata išiel pre vodu a naraz pred ním vybuchla nejaka hrozná zbraň, ktorá dopadla zo vzdachu, výsledkom boli poranené nohy a cele telo. Dlhé mesiace preležal v nemocnici než sa z toho vyliečil. Večer bolo už na nevydržanie, sedeli sme v úkrytoch a bali sme sa, že nás za živa pohrabe. V našej obci počas paľby zahynuli Jozef Kalata, Valent Kalata a príslušník Finančnej pohra-ničke stráže, Imrich Sabo. Naozaj bolo to strašne a my sme veľmi čakali osloboditeľov a prichod sovietskej armády, len v nich sme mali nádej.

Veľmi sme sa tešili keď trochu prestalo strie-ľanie, my sme vyšli z úkrytov, bolo to o 24 hod. a tu vidíme na dvore stojí vojak, hoci bol mráz a zima a vraví, aby sme šli spať do izby, že Germanov už niet, ani sa viac nevratia. Veľmi sme sa tešili, že konečne bol pokoj. Po-tom sme šli do izby, navarili sme čaju, sovietski vojaci prišli a po tolkej bitke sa trochu zohriali a odpočinuli si a my ostatní ľudia v obci po tolkých neprespaných nocach plných strachu, sme chutne zaspali.

Po prechode frontu v Nowej Bialej a v Krempachoch boli partizáni cez dva mesiace na odpočinku. V Krempachoch mali generálny štáb do marca. Sovietskej armáde veľmi ďaku-je a priprájame heslo: Nikdy viac vojnu!

FRANTIŠEK BEDNARČÍK
Nowa Biala

TYLKO
DO 15 CZERWCA
MOŻNA ZAPRENUMEROWAĆ
„ŽIVOT“
NA II PÓŁROCZE
LUB III KWARTAL BR.
PRENUMERATE PRZYJMUJA
WSZYSTKIE URZĘDY POCZTOWE

priebehu roku 1897-1898 objavila polonium — vomenovaný takto pre uctenie vlasti a o niečo neskôr rádium. Roku 1903 manželia Curie za celok svojich výskumov obdržali Nobelovu cenu. Po manželovej smrti navrhli Márii Curie-Skłodowskej, aby prevzala katedru na matematicko-prírodovedeckej fakulte Sorbyny. Po prvýkrát v dejinách vedy, profesúra sa dostala do rúk ženy.

POLSKI VEDCI (2)

MARIA CURIE-SKŁODOWSKA

V nasledujúcich rokoch vedkyňa odôvodnila tézu o pretváraní atómov, vidiac v tomto procese prameň rádioaktivity. Procesmi rozpadu atómov Mária Curie-Skłodowska zaoberala sa už do konca života. Vo svojich prácach dokázala, že rozklad atómov je vnútorným procesom nezávislým od takého činiteľa, akým je napr. teplosť. Zaoberajúc sa problémami rádioaktivity, dôkladne preskúmala podstatu prameňov alfa a beta. Spracovanie týchto otázok odohralo a odohráva podnes veľkú úlohu v rozvoji zdravotníctva. Použitie rádia pri liečení niektorých druhov rakoviny, kožnej tuberkulózy, nebolo by možné bez vynálezu a práce poľskej vedkyne.

Súčasne veda pozná už tisíc rôznych izotopov, pomocou ktorých ľudstvo bojuje s mnohými chorobami, ktoré ho trápia už tisícky rokov.

Roku 1911 Mária Curie-Skłodowska po druhýkrát obdržala Nobelovu cenu za výskumy v obore chémie.

Mária Curie-Skłodowska bola veľkou vlastenkou. Počas pobytu v cudzine, živo sa zaujímala záležitosťami týkajúcimi sa Poľska. Zoskupovala okolo seba študentov — Poliakov, odovzdávajúc im celú svoju vedu a skúsenosti. So svojimi žiakmi nikdy nestrácali spojenie. Vždy prehovárala svojich žiakov, aby sa vrátili do vlasti a pracovali pre ňu. Z iniciatívy Márie Curie-Skłodowskej vznikol vo Varšave.

Poľský národ dal svetovej vede mnohých významných učencov. Avšak dva priezviska majú mimořiadny lesk. Je to priezvisko Koperníka, skromného warmińskiego kanonika, človeka „který zadržal slnko a pohol zem“ a Márie Curie-Skłodowskej (1867-1934), ktorej námaha bola počiatkom atomovej éry a využitia jádrovej energie pre dobro ľudstva. Prvé kroky v obore fyziky stavala v laboratóriu založenom roku 1875 pri Múzeu priemyslu a roľníctva vo Varšave. Ako mnohí poľskí učenci v období okupovania Poľska Rakúskom, Pruskom a Ruskom, Mária Skłodowska nemala vo vlasti podmienky pre svoju prácu. Preto vystudovala Francúzska kde študovala fyziku na univerzite. Tam spoznala Petra Curie, druha v práci a v živote spoločne s ktorým uskutočnila veľké vedecké objavy.

Počiatkom objavov Mária Skłodowskej bola jej doktorska práca, venovaná rádioaktivite uránu. V

Onkologický inštitút, v ktorom prevádzali vedecké výskumy a lekársku činnosť jej žiaci. Počas svojho pobytu v Poľsku roku 1932 zúčastňujúc sa na otvorení tohto inštitútu, Mária Curie-Skłodowska odviedala bezzenný dar — jeden gram rádia.

Jej vzrástajúca vo svete autorita spôsobila, že francúzska vláda vyjadriala súhlas na pretvorenie Rádiového inštitútu v Paríži na Medzinárodné stredisko spolupráce. Okolo 25 osôb, bez ohľadu na svoj pôvod, národnú a rasovú príslušnosť, viesťovanie, vzdelenie sa a zvyšovalo svoje kvalifikácie pod vedením Márie Curie-Skłodowskej. Vedkyňa bola tiež aktívny členom Komisie vedeckej spolupráce Ligi národov. K základným problémom, o ktoré sa zaujímala, boli záležitosti spojené s ochranou práv viedcov, záležitosti štvpadiel ako aj iné formy vedeckej pomoci.

Mária Curie-Skłodowska zomrela smrťou vedca. Pracujúc stále s rádioaktívnymi izotopami, podľahla smrteľnému žiareniu.

V KONGO NÁDALEJ NEPOKOJE

Štyri roky po získaní nezávislosti Kongo je nadalej javiskom bojov a nepokojo. Černošské kmene sklanané vo svojich nádejach stále odznačajú začínajú boje za slobodu. Avšak kapitalistické štaty nechávajú za zriecť obrovských prírodných bohatstiev Konga. Preto každé oslobozovacie hnutie černochov je tlmené krvavým a beštiálnym spôsobom. Bezbranných obyvateľov katuje sa za použitia najpodlejších metód.

ODPOWIEDZI REDAKCJI

Z.B. — „Mam tak zwany przykry oddech, szczególnie ranę. Cierpię na zgagę. Co może być tego przyczyną?“.

Być może nadkwasota żołądka (jeżeli wykluczyć próchnicę zębów). Pią się w takim wypadku ziele dziurawca lub krwawnika, jeszcze lepiej — oba, zmieszane po połowie w proporcji: lyżka drobno pociętego zielu na szklankę wrzątku, dwa, trzy razy dziennie. Unikać należy sody, wody sodowej i innych napojów gazowanych, rzecz jasna, również alkoholu w każdej postaci. Do zwykłej dezynfekcji ust używa się naparu z gotowej mieszanek „Septosan“, która doskonale skutkuje również przy zapaleniu okostnej i wszelkich schorzeniach jamy ustnej, a w stosowaniu jest o tyle lepsza, że przełożenie jakiejś ilości naparu w trakcie plukania ust, nie powoduje żadnych ubocznych skutków.

A. W. — „U mojego 52-letniego męża stwierdzono prostatę. Czy to jest choroba niebezpieczna, zagrażająca życiu?“.

Gruczoł krokowy (po łacińce prostata) ma każdy mężczyznę. W niektórych przypadkach szczególnie u mężczyzn starszych, może dojść do przerostu gruczołu krokowego, co przejawia się trudnościami w oddawaniu moczu. Czasami w gruczołu krokowym może rozwinąć się nowotwór. Odpowiednie leczenie doprowadza do bardzo dobrych wyników, zarówno przy przeroszcii, jak i przy nowotworze prostaty. Cofanie się dolegliwości jest powolne i może nastąpić po kilku a nawet kilkunastu latach. W kuracji szczególnie korzystne okazało się podawanie hormonów żeńskich. Nie trzeba chyba dodawać, że kuracja może być prowadzona wyłącznie pod kierunkiem specjalisty.

Odpovedámy VALERII W. z N. Targu:

Mlynček na mäso nevysušujeme nad ohňom alebo na sporáku, lebo tým sa otupujú nože. Najlepšie ho vysušíme tak, keď pomedzi nože pretahujeme čistý papier.

Porcelánové a krištálové riady umývame v slanej vode (na liter vody pridáme 3 polievkové lyžice soi). Krištálové predmety sa nemajú umývať v horúcej vode, lebo sa stávajú matnými.

Mäsíté jedlá sa majú solif až vtedy, keď sú už napoly hotové — pravda, kde sa to dá — lebo inak by pôsobením soli mäso mohlo zostať tvrdé.

Ak chceme, aby ryža bola pekná biela, dajme do vody, v ktorej ju varíme, niekoľko kvapiek octu.

Ked sa nám skrívka, vložme ju do horúcej vody a nechajme tam, kým voda vychladne. Hačkovka sa potom vysuší.

Pokrčený kabát z PVC možno vyrovnať tak, že ho vložíme do teplej vody a zavesíme na ramienko. Kabát sa vyrovna a opäť je ako nový.

Ob. J. W. Jurgów. U kur Waszych zauważyliscie posmutnienie, trzymanie głowy opuszczoną lub wygiętą w bok. Poza tym przy otwartym dziobie kurły wydają charczące odgłosy, tak jakby się dusiły.

Podane przez Was objawy wskazują na chorobę zwana zakaźnym zapaleniem krtani i tchawicy kur. Chorobę wywołuje wirus, który daje objawy po 3-12 dniach takie jak wysiek, który może zaklejać te otwory. Po kilku dniach pojawia się duszność stąd te charczące odgłosy. W szczególnie ostrych przypadkach śmierć występuje w ciągu 4 dni z powodu uduszenia. W postaci ostrej leczenie jest bezcelowe. Należy natomiast uważać przy zakupie nowych kur i trzymać je osobno przynajmniej przez tydzień. Jeśli choroba wystąpi, należy wybić wszystkie chore i podejrzać chorobę, nie zapominając o odkażeniu kurnika.

LOMIDREVO ALEBO VALIBUK

(Pokračovanie)

„Čože vám je?“ opýta sa Lomidrevo.

„Ij, nevôľa ho metalu“, odpovie jeden „železo vezieme a tu sme do hliny zaviazli. Všetkých osemnásťat koní sme zapriať a tu z miesta ruší nemôžeme. Vedľa toho človek ani neslychal. Radšej byste nám pomohli, ak ste chlapci.“

„Nože, no,“ odpovie Lomidrevo, „i to sa môže stať, ak nám toľko železa dáte, čo ho jeden z nás unesie.“

Gazdovia pristali na to.

„Ved si,“ povedá „len zoberete, trebárs všetci traja, kolko unesiete; ale nám z tej hliny pomáhajte, lebo tu odkapáte musíme.“

„No, len vypriahajte statky!“ prereče Lomidrevo. A tu ti pochytil voz za oje a malým prstom tak ako nič na vrh vytiahol. Tak aj druhý, aj tretí, aj všetky.

„I bisti dade, čože toto bude?“ povedali gazdovia a hľadeli otvorenými ústami na Lomidrevo. Ale robota, ako čo by klipol, bola vykonaná.

„Teraz ako ste slúbili, tak nám dajte,“ hovoril Lomidrevo, „a ty Valívrch, ukáž čo znáš.“

Valívrch pobral železo z tých všetkých vozov na plecia a ešte kričal, že mu to málo a chcel i vozy i kone i ľudí i všetko zabráť. Ale Lomidrevo prekazil:

„Daj pokoj,“ povedá, „pristaňme i na tomto želiezku.“

„Chlapci,“ ohlásil sa potom Miesižezezo, „vieťte čo? Ja z toho želiezka namiesim troje cepí a pôjdeme na mlatbu.“

„Naozaj? No i to bude dobré,“ rečie Lomidrevo a sadli si aj s Valívrchom na kladu. I záčali sa prizerať Miesižezezovi.

Tu ti on len šulká, šulká ako cesto a lepí a viaže milé cepy. Pod chvíľou boli hotové. Tých troje cepí vŕžilo dvestodeväťdesať centov.

Vtom sa pobrali a šli k jednému pánovi. Ten mal veľké stohy pšenice, ale mlatcov nikde nemohol vyhladať. Oznamili sa teda u neho, či by im tie stohy vymaliť nedal.

„Keby vás,“ odpovie pán, „aspôň sto bolo, tak by som nedbal a dal by som vám tie stohy načať, ale trom moje stohy pobabrat nedám.“

„Ej pán! Čože by ste mali tak rozprávať“, vraví Lomidrevo, „ked vám ich do zajtrajšieho večera nevymlátime, robte s nami, čo chcete. Trebárs nám i o hrdlo pôjde, my sa podvolujeme, len nám dajte robotu!“

„Nuž a z ktoréhože chcete mlátiť?“ opýta sa pána.

„Ktože vás vie?“ vraví zase Valívrch, „my sme ešte nikdy z dielu nemlátili, ale ak nám za ustávanie dáte, čo si sami unesieme, na tom pristaneme.“

Pán milerád na to pristal, lebo si myslie, že ani päťnásť kil neodnesú.

Tu mili chlapci, sotva sa rozbrieždilo, vezmú cepy a začnú mlátiť, nie po jednom snope, ale na celý stoh takže pod malým časom celý stoh na prach zdrobili. Stoh za stohom, to sa tak kúrilo ako z mlie.

„Chlapci!“ rečie Valívrch, „lopaty nemáme, vydúchajme tie plevy!“

A tu tá zmrvenina na široko na daleko sa roznašala a zrno, čistô ako zlato, na zemi ostávalo. Pán sa hneval, že mu slamu rozfukali, ale mu Valívrch povedal:

„Čože máte banovať? Netreba vám ju na role vyvážať, škoda vám ide do chasu. Zo slamy nemáte nič, ale zo pšenice, len hotujte súsek!“

„Dávno sú tie hotové“, povie pán, „ale vy nemáte mechy na vašu čiastku.“

„Ved nám azda požičiate. My vám ich stačíce prinavrátíme“. „Ja na pôžičky mechy nemám.“

„Tak,“ povedá, „to zrno len do vašej sypáreňne poznášame.“

„Nože no, lenže si poznášte.“

Tak ani to obilie do sypáreňe povyspál, obločky i dvere dobre pozabíjali, a keď všetko bolo prihotovené, — Valívrch objal sypáreň, vyložil na plece a šli.

Pán len oči vyvaloval, čo sa to teraz robí. Aj ho to hrozne mrzelo, ale nesmel nič povedať, lebo im slúbil, že čo si unesú, to je ich. Rozmýšľal, čo má teraz urobiť? — Mal on jedného divého, zlého bujaka v chlieve. Rozkázał, aby toho za nimi pustili, že ich ten prekole. Títo si ako bezpeční a uradovaní vykráčali ceštou. Ale Lomidrevo vedel, že to bez ničoho nebude. Ako už kus prešli, povie Miesižezezovi:

„Nože sa ty, braček, obzri, či dač za nami nevidíš?“

„Ej, ba veru vidím, jedného divého bujaka za nami pustili. Len, povedá „utekajme!“

„No, lenže utekajte, keď sa vám tak páči“, hovorí Lomidrevo, „ja ho tu počkám“.

Tí dva zaberáci dalej. Lomidrevo dočkal toho bujaka sám a sám, a keď k nemu dobehol a prosto doňho rohami šiel, chytil ho za rohy, prekrútil mu krk a mrštil ním o zem, hned bol po ňom. Vzal ho na plece, dohonil tamtých a vyložil i toho Valívrchovi na tú sypáreň a tak šli zase dalej.

(Pokračovanie nasleduje)

CO CZYTAĆ?

Polecamy dzisiaj naszym Czytelnikom kolejne ciekawe wydawnictwa popularno-naukowe Państwowego Wydawnictwa Rolniczego i Leśnego, których lektura niewątpliwie pomoże rolnikom w ich pracy.

Jeśli Wasze gospodarstwo cierpi na brak paszy przeczytajcie broszurę T. Plebańskiego — „LUCERNA — CENNA ROŚLINA PASTEWNA” — cena 8 zł.

Jak wiadomo rozpowszechnienie uprawy lucerny jest jednym z najlepszych sposobów zwiększenia bazy paszowej a tym samym i produkcji zwierzęcej. Broszura omawia zalety tej cennej rośliny, jej gatunki, wymagania glebowe i klimatyczne; sposoby siewu i sadzenia, pielęgnowania i sprzątania oraz przechowywania a także uprawy na nasiona. Dowiecie się z niej także jak ją użytkować i chronić.

Zainteresuje cybą także wszyskich broszura J. Sopkowskiej — „KAPUSTA JADALNA” — cena 2 zł.

Znajdzicie w niej opis najważniejszych prac związanych z uprawą kapusty jadalnej i metod zwalczania najróżniejszych szkodników i chorób. Broszura poucza także jak przeprowadzać zbiór kapusty, sortować i przechowywać ją. Podaje też sposób obliczania kosztów związanych z uprawą kapusty.

Każdemu z pewnością zależy na wysokiej mleczności krów i dobrej jakości mleka. Wiele wartościowych wskazówek na ten temat znajdują broszura J. Sońty — „WIEĘCIE DOBREGO MLEKA” — cena 5 zł.

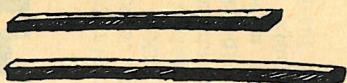
Znajomość tej broszury pomoże Wam niewątpliwie w uzyskaniu wyższej mleczności bydła i poprawieniu jakości mleka. Tymbardziej, że przeznaczona jest ona specjalnie dla rolników gospodarujących indywidualnie.

HÁDANKY

Zápalky

Hry so zápalkami hrajú sa skoro v každej spoločnosti a skoro pri každej príležitosti: na rekreácii alebo keď sa čaká na večeru a nikto nepozná nové vtipy. Odstraňte dve zápalky z našho obrázku tak, aby zostali len tri štvorce (Obdialníky sa nepočítajú).

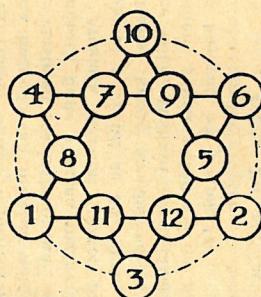
Tonik pracoval ako stolár a rezal látky týchto dĺžok: 150 cm, 300 cm, 250 cm, 325 cm, 275 cm, 350 cm, 225 cm, 400 cm, 425 cm. Urobil si dve látky, ktorími všetky tieto dĺžky merať, aby mu šla práca od ruky. Aké dĺžky moheli byť tieto látky?

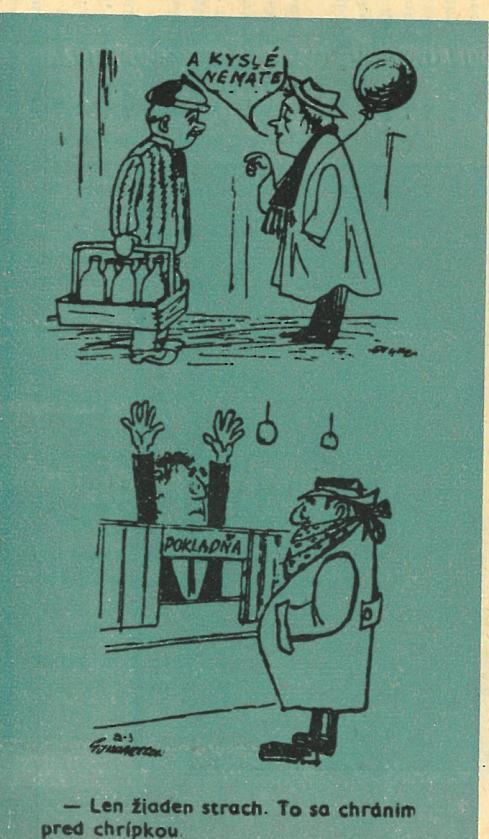
Rozlúštenie posielajte do dňa 15 apríla t.r. na adresu redakcie. Čakajú Vás knižné odmeny.

ROZUŠTENIE HÁDANIEK Z ČIS. 3/64:
Maliar a paleta. Maliar mohol namaľovať 210 obrazov.

Pokuste sa o to:

Odmeny obdržali: E. Czerwonka — Kraków,
J. Krišák — Lapsze W.

— Len žiadem strach. To sa chránim pred chřipkou.

RADY • PORADY • RADY • PORADY • RADY

ZAPRAWIANIE NASION

Zbliża się wiosna — okres wysiewów. Rozsądny rolnik przed wysiewem zaprawia cały swój materiał siewny.

Czemu zapobiega zaprawianiu?

Zaprawianie zapobiega wystąpieniu niektórych chorób przenoszonych wraz z nasionami oraz bronie młodej kiełki przed zakażeniem przez grzyby pasożytnicze znajdujące się w glebie. Zaprawami zabija się zarodniki przyczepione do powierzchni nasion, np: zarodniki śnieci cuchnącej pszenicy, pasiastości liści jęczmienia i grzybów wywołujących zgorzel siewek buraków. Po zaprawianiu unikamy strat powodowanych chorobami roślin, które szacuje się w granicach 10% w skali rocznej, a w latach masowego wystąpienia chorób straty sięgają nawet 50%.

Na czym polega zaprawianie?

Zaprawianie polega na dokładnym wymieszaniu preparatu z ziarnem. Używamy do tego najczęściej specjalnych zaprawianek ręcznych lub mechanicznych. Ziarno można zaprawiać również w bebnach lub beczkach, specjalnie do tego celu przygotowanych przez wmontowanie żelaznej osi z rączką i umieszczonej na koźlakach. Nie należy zaprawiać w workach i skrzyniach siewników, nie jest również wskazane, zaprawiać przez szuflowanie (zaprawa wtedy nie pokrywa całej powierzchni nasion i duża jej ilość rozsypane się).

Sposób zaprawiania

Ziarno przeznaczone do zaprawiania powinno być suche

OGÓLNE ZASADY ZAOPATRZENIA EMERYTALNEGO ORAZ ZASADY PRZYZNAWANIA RENTY STARCZEJ

Obecnie obowiązujące w Polsce zasady zaopatrzenia emerytalnego opierają się na dekrecie o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, którego tekst jednolity ogłoszony został w Dzienniku Ustaw z 1958 r. Nr. 23, poz. 97, oraz na przepisach związkowych i wykonawczych. Pewne jednak kategorie pracowników korzystają z zaopatrzenia emerytalnego na zasadach odrebrnych, unormowanych w osobnych przepisach. Do pracowników tych należą, np. kolejarze, górnicy, funkcjonariusze MO itp.

Prawo do zaopatrzenia emerytalnego posiadały pracownicy i członkowie ich rodzin, przy czym za pracownika uważa się przede wszystkim osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę lub mianowania.

Dekret rozróżnia dwie kategorie zatrudnienia, przy czym

INŻYNIER ROLNIK

i wolne od zanieczyszczeń. (Wilgotne ziarno może pod wpływem zaprawy stracić siłę kiełkowania). Następnie nasiona w dwóch partiach wsypanie do zaprawianki. Po wypasaniu pierwszej partii dodaje się połowę odważonej zaprawy, po czym wypuszcza się drugą część ziarna i resztę zaprawy. Zaprawiarze szczególnie zamknięte i wprowadzamy ją w ruch na okres 5-10 min. przy 45-50 obrotach na minutę.

Zaprawianki można nawet wypożyczyć w Gminnych Spółdzielniach „Samopomoc Chłopska” lub nabyć w składzie maszyn PZGS oraz w Wojewódzkich Przedsiębiorstwach Handlu Sprzętem Rolniczym.

Jakie zachowujemy środki ostrożności?

Pamiętamy, że zaprawy są silnymi truciznami. Ziarno zaprawione nadaje się tylko do siewu. Zachowujemy wszelkie środki ostrożności. Zaprawianie wykonujemy w miejscu otwartym, pod dachem. Usta i nos ostaniemy półmaską lub wilgotnym tamponem z gazy. Oczy chronimy okularami. W czasie pracy nie palimy papierosów ani nie spożywamy pokarmów. Po skończonej pracy myjemy dokładnie ręce i twarz ciepłą wodą i płucamy usta. Niszczymy również opakowania po zaprawach. Palimy je lub zakupujemy w odległości co najmniej 20 m od studni i innych zbiorników wody.

PRAWNIK

pracownicy, którzy byli zatrudnieni w specjalnie ciężkich warunkach pracy bądź w warunkach szkodliwych dla zdrowia uzyskują prawo do świadczeń specjalnych, a niektóre świadczenia są wyższe niż dla pozostałych pracowników. Do nich należą, np. pracownicy zatrudnieni pod ziemią, na statkach morskich i powietrznych itp. Dla tej kategorii pracowników inaczej niż dla pozostałych zalicza się także okresy zatrudnienia wymanie do uzyskania prawa do renty starczej lub inwalidzkiej.

Przepisy o zaopatrzeniu emerytalnym dość scisłe określają, jakie okresy zalicza się do czasu zatrudnienia wymanego do uzyskania poszczególnych rent.

Dekret wprowadza dwa rodzaje rent pracowników: rentę starczą i rentę inwalidzką.

Uzyskanie prawa do renty starczej uzależnione jest od:

1) wymaganego okresu zatrudnienia. Wynosi on dla mężczyzn 25 lat, dla kobiet 20,

2) osiągnięcia wieku starszego — dla pracowników

Jakich środków używamy do zaprawiania?

Zaprawa nasienna T (dawna nazwa Fungitox T) — jest zaprawą beztrciową, proszkiem koloru jasnożółtego. Jest szkodliwa dla ludzi i zwierząt — drażni błony śluzowe.

Zastosowanie: Do zaprawiania nasion motylkowych (grocza, fasoli, łubinu), gdyż nie działa ujemnie na rozwój bakterii brodawkowych; do zaprawiania nasion roślin przemysłowych (buraków, len, rzepaków, warzyw (ogórki, pomidory, kapusta, cebula, marchewka), kukurydzy a także i zboż.

Zaprawa nasienna R (dawna nazwa Fungitox OR) — jest to sucha zaprawa koloru jasnoburaczkowego. Jest silną trucizną.

Zastosowanie: Do zaprawiania nasion zboż, kukurydzy, prosa oraz buraków. Również do zaprawiania lnu, rzepaków i warzyw. Jest zaprawa nadająca się do stosunkowo szerokiego zastosowania.

Zaprawa nasienna RG (dawna nazwa Fungitox ORG) — jest kombinowaną zaprawą grzyboiwo-dobojeczą w postaci jasnobiuraczkowego proszku. Jest silną trucizną dla ludzi i zwierząt.

Zastosowanie: Służy do zwalczania chorób pochodzenia grzybowego oraz do równoczesnego zwalczania szkodników glebowych jak: drutowce, rolnice, edraki, koziutki; szczególnie zaś do zaprawiania nasion kukurydzy i buraków.

Zaprawa nasienna „Sniecietox” — jest to sucha grzybojeczna zaprawa.

Zastosowanie: Jest typowym środkiem do zaprawiania nasion pszenicy przeciwko śnieci kartowej i śnieci cuchnącej.

Terrafun — jest to nowo wyprowadzony środek grzybojęjący.

Zastosowanie: Jako zaprawę nasienną stosuje się głównie przeciw śnieci cuchnącej pszenicy. Ponadto używa się go do zwalczania czarnej nóżki kapustnych, szarej pleśni salaty oraz chorób cebulek kwiatowych.

Formalina — używana jest do zaprawy nasion na mokro, w stężeniu 0,1%. Nadaje się do zwalczania śnieci cuchnącej pszenicy oraz główny zwart w piękowej owsie. Nasiona zaprawiamy przez zanurzenie ich na 10-15 minut w roztworze formaliny lub przez zwilżenie przyzmy, dokładając przyzmę przerabiacąc. Na 1 kg owsy zużywa się około 15 litrów płynu. Mokre ziarno przykrywamy na 2-3 godziny workami lub plandekami, następnie szybko przesuszamy i natychmiast wysiewamy.

Zaprawianie nasion gorącą wodą — jest skuteczne przy zwalczaniu główny piękowej pszenicy i jęczmienia. Zaprawianie polega na zanurzeniu ziarna (w workach, koszach) przez 4-5 godzin do kadzi z wodą o temperaturze 28°-32° a następnie przez 10 minut w wodzie o temperaturze 52°C. Po zaprawieniu należy ziarno rozsypać cienką warstwą i przerabiać, aby przyspieszyć wyschnięcie.

Jak dawkować zapawy nasiennie?

Dla zaprawienia 100 kg zboża potrzeba przeciętnie 200 gramów preparatu. Dla zaprawienia 100 kg buraków potrzeba przeciętnie 300 gramów preparatu. Dla zaprawienia 100 kg motylkowych potrzeba przeciętnie 150 gramów preparatu.

Inż. M. SZWEDO

I kategorii zatrudnienia — 60 lat dla mężczyzn i 55 lat dla kobiet, dla pracowników II kategorii zatrudnienia — 65 lat dla mężczyzn i 60 lat dla kobiet,

3) ukończenie wieku starszego w czasie zatrudnienia lub w ciągu 5 lat po ustaniu zatrudnienia

Renta starsza składa się z kwoty zasadniczej i dodatków do renty. Renta zasadnicza wynosi 75% przy podstawie wyniaru do 1.200 zł, przy czym zwiększa się ja o 20% od nadwyżki ponad 1.200 zł do 2.000 zł i 15% od nadwyżki ponad 2.000 zł.

Renta minimalna starsza wynosi wraz z wszystkimi dodatkami kwotę 500 zł, jeżeli nie zachodzi okoliczność powodującą zawieszenie prawa do renty lub obniżenie jej wysokości.

Uwaga: Porada ta nie ma charakteru wyczerpującego i podaje jedynie najważniejsze i najogólniejsze zasady, dotyczące zaopatrzenia emerytalnego w ogóle oraz renty starszej w szczególności.

Mgr W. FERFET

stepstem ukąszenia przez wścieklię zwierzę, tylko wyjątkowo zarazek dostaje się do już istniejących ran przeważnie podczas lizania. Śliną jest najbardziej zaraźliwa natomiast po wystąpieniu wściekliyny, natomiast po wyleczonym może być groźna jeszcze przez 5 dni. Stopień niebezpieczenstwa wystąpienia choroby po ukąszeniu zależy od zjadliwości śliny oraz od rozmiaru i głębokości rany. W związku z tym szczególnie niebezpieczne są ugryzienia przez wilki i duże psy, jak również głębokie ugryzienia kotów. Szczególnie często zachorowania występują przy ugryzieniach w takie miejsca jak nogi, policzki, nos. Dobre owłoszenie zatrzymuje ślinę, w związku z tym ugryzienie zwierząt wściekliych jest o wiele niebezpieczniejsze dla owiec ostrzędnych niż dla pokrytych wysokim runem.

d.c.n.

Dr H. MACZKA

Zachorowanie po ugryzieniu nie zawsze występuje, istnieje bowiem możliwość, że zarazek w ogóle nie dostanie się do rany lub zostanie wypłukany z rany przez krew. W ten sposób można wytłumaczyć, że psy pogryzione przez zwierzęta z całą pewnością wściekłe, tylko w okolicy 30% chorują na wścieklinę. Rasa, płeć, klimat nie mają wpływu na wrażliwość na wścieklinę, a wiek tylko o tyle, że u młodszego zwierząt szybciej występuje choroba. Częste przypadki choroby w cieplej porze roku są następstwem bardziej ożywionego ruchu zwierząt w tym okresie, to samo jest przyczyną częstego występowania wściekliyny w okolicach gesto zaledwieńnych.

NIE WIECIE JAK PORADZIC SOBIE W RÓZNYCH KŁOPOTACH I NIEPOKOJĄCYCH WAS SPRAWACH? PISZCIE DO NAS NA ADRES: REDAKCJA „ŻYVOT” — WARSZAWA, AL. JEROZOLIMSKIE NR 37, I p. ODPOWIADAMY NA PYTANIA W NUMERZE I LISTOWIE.

ŻYVOT CZASOPISM SPOŁECZNO- KULTURALNE

Czechosłowackiego Stowarzyszenia Kulturalnego. Redaguje Kolegium. Redaktor naczelny — Adam Cholupiec. Z-ca red. nacz. — Marian Kaśkiewicz. Redaktor graficzny — Danuta Tysowa. Redaktor techniczny — Jerzy Nocuń. Nadesłany rekopisów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwracana. Wydawca: Wydawnictwo „PRASA KRAJOWA” RSW „PRASA”, Warszawa, ul. Wielka 12, tel. 28-24-11.

Zamówienia i przedpłaty na prenumeratę przyjmują do dnia 15 miesiąca poprzedzającego kwartał — urzędy pocztowe, listonosze i placówki „Ruchu”. Można również zaprenumerować pismo dokonując wpłaty na konto PKO nr 1-6-100026 CKPiW „Ruch” Warszawa, ul. Srebrna 12. Ceny prenumeraty: kwartalna: 3 zł, półroczna: 6 zł. Prenumerata za granicę jest o 40% droższa. Zamówienia ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje Biuro Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch” Warszawa, ul. Wilcza 46 nr konta PKO 1-6-10024, nr tel. 849-58. Egzemplarze zdezaktywowane można nabycia w CKPiW „Ruch” Warszawa, ul. Srebrna 12. Oddano do składania 15. II.64 r. Podpisano do druku 18.III.1964 r.

Druk. Zakłady Graficzne RSW „Prasa”, Warszawa, ul. Smolna 12. Zam. 338.

KRAJINA L'ADU A OHŇA

Podivná krajina tento Island. Skalnatý ostrov na Atlantickom oceáne na západ od Nórska, na ktorom je plno sopiek a gejzírov. So všetkých strán obkolesený morom a ľadovcami, predsa jazera a rieky zriedka tu zamrzajú. Hoci ostrov pretina polárny kruh, vďaka zmiernujúcim účinkom Golfského prúdu má podnebie ako by ležal o 4 000 km na juh.

Najchladnejšie čo ostrov má je jeho meno, ktoré anglicky zní „Iceland“ zem ľadu.

Nie je tunu úrodná pôda, ani minerálne poklady. A predsa vyše 170 tis. obyvateľov tejto republiky, ktorá vznikla 17. júna roku 1944 po odtrhnutí sa od Dánska, usilovoňstou a pracovitostou vedenia vytvoril si pomerne dobrú životnú úroveň. Jedným bohatstvom Islandu je... voda. Vody oceánu obkolesujúceho so všetkými stránami ostrov, veľmi široko vydávajú svoje bohatstvo rýb, včetne islandských rybárov od stáročia. V priebehu leta celične more okolo ostrova dostáva ružovú farbu. Spôsobuje to mračno drobných krabov, ktoré sa vynára z hlbín. Hned na to sa milióny sledov vrhajú na túto bohatú korist. Ich roje sú tak husté, že tlak vody stačí vynodiť do vzduchu rýby plavajúce v horných vrstvách. Len čo vhodí rybári sieť do vody, zakrátko sa naplnia siedmimi sudkov sledmi. Ulovia ich ročne

vyše 400 tisíc ton, ktorých najväčším odberateľom je Sovietsky sväz.

Ludia vedeľi využiť aj horícu vodu gejzírov, vytryskujúcu zo zeme do výšky 70 metrov, vo vzdialosti asi 150 km od hlavného mesta — Reykjaviku. Práve tá horíca voda zastupuje uhlie a drevo. Spúšťa sa na kúpele, dáva do pohybu elektrárne a po využití v domácnosti vypúšťa sa ju do potrubí vyhrievajúcich skleníky, ktoré umožňujú vypestoovať každoročne stovky ton zeleniny popri záplave kvetov. Len pol percenta prístoru ostrova stanovi rolnícka pôda.

Island je jedným z najzdravších miest na svete, vyzkázuje najnižšiu úmrtnosť a zdravotné je krajinu ide vobec nepoznajú vlastníci svých pozadavkov a predevším autonomii, o ktorú bojujú od desiatok let.

Kurdský problem — tento termin od desiatok let byl znán svetu. Po porážke otomanského impéria, 10 miliónov Kurdi, obyvateľov územia, jehož povrch číni asi 500 tisíc čtverečných kilometrov, mesto zajišťovalo nezávislosť smlouvou ze Sevres z r. 1920. Ale byly zde objevena mafra a nezávislý Kurdistán zůstal

pouze v čiernych smlouvách. Kromě národní jednoty a společného jazyka, byli Kurdi po třech letech — v r. 1923 — rozdeleni mezi Irák, Turecko a Írán. Tento stav se udržel do dnešného dne.

Kurdi sú národem neobyčejně udaným a v průběhu své dlouhé historie nejednkrát museli bojovat za volnost. Už před mnoha věky před naší érou měli nezávislosti a stát Kurdistánský, po nichž zůstaly stopy vzdorník v sumerských zápisech, seslavých před téměř 4 tisíci let.

Na příručku dějin Kurdi nejdříve museli bojovat za svobodu, přenášat jednotlivé sumerské dýmky a velké vládce asýrské. Zaslonili se o základu bagdadského, známého z Pohádky tisíce a jedné noči.

Ubhaly tisíce. Kurdi jsou stále vše obklapovaní jinými, silnějšími národy. Horská Kurdi známá ve srovnání s mocí nových velmoci stále méně.

Přitahni Turkové, Kitzili se zajmí Turecka a Persie — na úkor Kurdi, kteří se chápou zbraní. Jeden po druhém vylučují povstání, pokádce krvavé tisíce po těkých bojích.

Podobně jako naše země, očekávají Kurdi, že konec první světové války a porážka uchvatitelů jim přinesou svobodu. Ale místo dvou uchvatitelů došlo jiným: Turecko, Irák, Sýria a Irán. Abi byla ziskána svoboda, musí nyní přenoci čtyři státy a týri armády. Snaží se o to, ale vznikou vysouzeny.

V roce 1943 na území kurdistánském v Iránu opět vypuklo povstání, v jehož čele stojí vůdce Kurdi Mustafa Barzani. Po těch letech bojů se povstání přenáší na území Iráku, aby opět po několikaleté přestavce odinova s ještě veľkou silou vypaklo. Z první několik set čítající skupiny lidí povstala více než dvětisícová armáda, vyzbrojená, rozhodnutá bojovat o svá práva až do úplného vítězství. Od väčší horárebojouli za svá národní práva, chtějí autonomii, své zástupce v parlament, žádají zavedení kurdského jazyka ve školách a aby mohli používať tento jazyk v oficiální korespondenci. Kurdi od roku 1946 řídí Demokratická strana Kurdi, založená El Barzanim.

Ani Kasim, ani baasisti nedovedli premoci Kurdy. Válku s partyzány, ktoré se ukryvali v horach, nebylo možno vyhnáť. Brusťov režim v Iráku se tedy rozhodli vyhubiť Kurdy, ženy i deti bombardováním a hladovou blokadou. Nyníž zima zastala Kurdy bez strehy nad hlavou a bez kouska chleba. Za této situácie Barzani prijal mís Irák přinášejí zavedení kurdského jazyka ve školách a aby mohli používať tento jazyk v oficiální korespondenci. Kurdi od

roku 1946 řídí Demokratická strana Kurdi, založená El Barzanim.

Ani Kasim, ani baasisti nedovedli premoci Kurdy. Válku s partyzány, ktoré se ukryvali v horach, ne-

bylo možno vyhnáť. Brusťov režim v Iráku se tedy

rozhodli vyhubiť Kurdy, ženy i deti bombardováním a hladovou blokadou. Nyníž zima zastala Kurdy bez strehy nad hlavou a bez kouska chleba. Za

této situácie Barzani prijal mís Irák přinášejí zavedení kurdského jazyka ve školách a aby mohli používa-

vat tento jazyk v oficiální korespondenci. Kurdi od

roku 1946 řídí Demokratická strana Kurdi, založená El Barzanim.

Ani Kasim, ani baasisti nedovedli premoci Kurdy. Válku s partyzány, ktoré se ukryvali v horach, ne-

bylo možno vyhnáť. Brusťov režim v Iráku se tedy

rozhodli vyhubiť Kurdy, ženy i deti bombardováním a hladovou blokadou. Nyníž zima zastala Kurdy bez strehy nad hlavou a bez kouska chleba. Za

této situácie Barzani prijal mís Irák přinášejí zavedení kurdského jazyka ve školách a aby mohli používa-

vat tento jazyk v oficiální korespondenci. Kurdi od

roku 1946 řídí Demokratická strana Kurdi, založená El Barzanim.

Ani Kasim, ani baasisti nedovedli premoci Kurdy. Válku s partyzány, ktoré se ukryvali v horach, ne-

bylo možno vyhnáť. Brusťov režim v Iráku se tedy

rozhodli vyhubiť Kurdy, ženy i deti bombardováním a hladovou blokadou. Nyníž zima zastala Kurdy bez strehy nad hlavou a bez kouska chleba. Za

této situácie Barzani prijal mís Irák přinášejí zavedení kurdského jazyka ve školách a aby mohli používa-

vat tento jazyk v oficiální korespondenci. Kurdi od

roku 1946 řídí Demokratická strana Kurdi, založená El Barzanim.

Ani Kasim, ani baasisti nedovedli premoci Kurdy. Válku s partyzány, ktoré se ukryvali v horach, ne-

bylo možno vyhnáť. Brusťov režim v Iráku se tedy

rozhodli vyhubiť Kurdy, ženy i deti bombardováním a hladovou blokadou. Nyníž zima zastala Kurdy bez strehy nad hlavou a bez kouska chleba. Za

této situácie Barzani prijal mís Irák přinášejí zavedení kurdského jazyka ve školách a aby mohli používa-

vat tento jazyk v oficiální korespondenci. Kurdi od

roku 1946 řídí Demokratická strana Kurdi, založená El Barzanim.

Ani Kasim, ani baasisti nedovedli premoci Kurdy. Válku s partyzány, ktoré se ukryvali v horach, ne-

bylo možno vyhnáť. Brusťov režim v Iráku se tedy

rozhodli vyhubiť Kurdy, ženy i deti bombardováním a hladovou blokadou. Nyníž zima zastala Kurdy bez strehy nad hlavou a bez kouska chleba. Za

této situácie Barzani prijal mís Irák přinášejí zavedení kurdského jazyka ve školách a aby mohli používa-

vat tento jazyk v oficiální korespondenci. Kurdi od

roku 1946 řídí Demokratická strana Kurdi, založená El Barzanim.

Ani Kasim, ani baasisti nedovedli premoci Kurdy. Válku s partyzány, ktoré se ukryvali v horach, ne-

bylo možno vyhnáť. Brusťov režim v Iráku se tedy

rozhodli vyhubiť Kurdy, ženy i deti bombardováním a hladovou blokadou. Nyníž zima zastala Kurdy bez strehy nad hlavou a bez kouska chleba. Za

této situácie Barzani prijal mís Irák přinášejí zavedení kurdského jazyka ve školách a aby mohli používa-

vat tento jazyk v oficiální korespondenci. Kurdi od

roku 1946 řídí Demokratická strana Kurdi, založená El Barzanim.

Ani Kasim, ani baasisti nedovedli premoci Kurdy. Válku s partyzány, ktoré se ukryvali v horach, ne-

bylo možno vyhnáť. Brusťov režim v Iráku se tedy

rozhodli vyhubiť Kurdy, ženy i deti bombardováním a hladovou blokadou. Nyníž zima zastala Kurdy bez strehy nad hlavou a bez kouska chleba. Za

této situácie Barzani prijal mís Irák přinášejí zavedení kurdského jazyka ve školách a aby mohli používa-

vat tento jazyk v oficiální korespondenci. Kurdi od

roku 1946 řídí Demokratická strana Kurdi, založená El Barzanim.

Ani Kasim, ani baasisti nedovedli premoci Kurdy. Válku s partyzány, ktoré se ukryvali v horach, ne-

bylo možno vyhnáť. Brusťov režim v Iráku se tedy

rozhodli vyhubiť Kurdy, ženy i deti bombardováním a hladovou blokadou. Nyníž zima zastala Kurdy bez strehy nad hlavou a bez kouska chleba. Za

této situácie Barzani prijal mís Irák přinášejí zavedení kurdského jazyka ve školách a aby mohli používa-

vat tento jazyk v oficiální korespondenci. Kurdi od

roku 1946 řídí Demokratická strana Kurdi, založená El Barzanim.

Ani Kasim, ani baasisti nedovedli premoci Kurdy. Válku s partyzány, ktoré se ukryvali v horach, ne-

bylo možno vyhnáť. Brusťov režim v Iráku se tedy

rozhodli vyhubiť Kurdy, ženy i deti bombardováním a hladovou blokadou. Nyníž zima zastala Kurdy bez strehy nad hlavou a bez kouska chleba. Za

této situácie Barzani prijal mís Irák přinášejí zavedení kurdského jazyka ve školách a aby mohli používa-

vat tento jazyk v oficiální korespondenci. Kurdi od

roku 1946 řídí Demokratická strana Kurdi, založená El Barzanim.

Ani Kasim, ani baasisti nedovedli premoci Kurdy. Válku s partyzány, ktoré se ukryvali v horach, ne-

bylo možno vyhnáť. Brusťov režim v Iráku se tedy

rozhodli vyhubiť Kurdy, ženy i deti bombardováním a hladovou blokadou. Nyníž zima zastala Kurdy bez strehy nad hlavou a bez kouska chleba. Za

této situácie Barzani prijal mís Irák přinášejí zavedení kurdského jazyka ve školách a aby mohli používa-

vat tento jazyk v oficiální korespondenci. Kurdi od

roku 1946 řídí Demokratická strana Kurdi, založená El Barzanim.

Ani Kasim, ani baasisti nedovedli premoci Kurdy. Válku s partyzány, ktoré se ukryvali v horach, ne-

bylo možno vyhnáť. Brusťov režim v Iráku se tedy

rozhodli vyhubiť Kurdy, ženy i deti bombardováním a hladovou blokadou. Nyníž zima zastala Kurdy bez strehy nad hlavou a bez kouska chleba. Za

této situácie Barzani prijal mís Irák přinášejí zavedení kurdského jazyka ve školách a aby mohli používa-

vat tento jazyk v oficiální korespondenci. Kurdi od

roku 1946 řídí Demokratická strana Kurdi, založená El Barzanim.

Ani Kasim, ani baasisti nedovedli premoci Kurdy. Válku s partyzány, ktoré se ukryvali v horach, ne-

bylo možno vyhnáť. Brusťov režim v Iráku se tedy

rozhodli vyhubiť Kurdy, ženy i deti bombardováním a hladovou blokadou. Nyníž zima zastala Kurdy bez strehy nad hlavou a bez kouska chleba. Za

této situácie Barzani prijal mís Irák přinášejí zavedení kurdského jazyka ve školách a aby mohli používa-

vat tento jazyk v oficiální korespondenci. Kurdi od

roku 1946 řídí Demokratická strana Kurdi, založená El Barzanim.

Ani